

ЛІТЭРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СЯЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННИКАў БЕЛАРУСІ, КІРАўНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ
МІНІСТРАў БССР, МІНІСТАРТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР і КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОВ
ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАў БССР.

№ 37 (791)

Субота, 9 верасня 1950 года

Цана 50 кап.

Перабудаваць работу беларускай кінематаграфіі

Кожную гадыну Пастанова ЦК ВКП(б) аб кінофілме «Валікае жыццё» савецкай кінематаграфіі сустракае выпускам выдатных патрыятычных фільмаў, якія сведчаць, што работнікі кіно глыбока асэнсавалі ўказанні партыі аб стварэнні высокаідэйных і карысных для народа твораў.

Частверту гадыну Пастанова ЦК ВКП(б) савецкай кінематаграфіі азнаменавала такімі прызнанымі ўсім народам фільмамі, як «Падзенне Бярліна», «Сустрача на Эльбе», «Ян Райніс», «Сказанне аб зямлі сібірскай», «Кубанскія казакі», «Аляксандр Папоў» і многа іншых.

Што-ж стварыла беларуская савецкая кінематаграфія за ўсе чатыры гады з дня гістарычнай пастановы партыі?—Адні удалы мастацкі фільм «Канстанцін Заслонаў» і адні поўнаметражны дакументальны фільм «Савецкая Беларусь». Вынік даволі сумны, а яшчэ больш трывожны, калі ўспомніць, што беларуская проза, пэзія, драматургія пайшлі далёка ўперад на шляху свайго пасляваеннага развіцця, а беларуская кінематаграфія неадарвалася адста.

Іна адста не толькі ў агульным руху наперад беларускай літаратуры і мастацтва, а і ў развіцці ўсё савецкай кінематаграфіі, бо ні якасць выпущаных фільмаў, ні тым больш іх колькасць далёка не задавальняюць тых патрабаванняў, якія паставілі партыя перад кіно і на якія пераважна большасць другіх кіностудый адказала з часці.

На сутнасці можна гаварыць толькі аб адным мастацкім фільме «Канстанцін Заслонаў».

Адні мастацкі фільм за чатыры гады! Факт, які не патрабуе камментарыяў, але ён патрабуе пастаўкі асноўнага пытання: чаму так адарвалася? Адказ на гэтае пытанне трэба шукаць у тых заганных метадах, якія маюць месца ў рабоце студыі «Беларусьфільм» і Міністэрства кінематаграфіі БССР.

Сцэнарый, як вядома, з'яўляецца першаасноўнай творчай жонка кіностудыі. Найўзясней прыгодных для работы сцэнарыяў напярэй тварнае жыццё калектыва студыі канкрэтнай працы. Гэта добра разумеюць і ў Міністэрстве, і ў студыі, і тым не менш, у гэтай важнай справе там пануе інертнасць і абьякаваць, а часам проста бездаспаднасць.

На сёнешні дзень у студыі «Беларусьфільм» няма ніводнага гатовага сцэнарыя, на якім у гэтым годзе можна было-б паставіць мастацкі фільм. Цяпер студыя здымае толькі адні дакументальныя каляровыя фільмы, і гэта ўсё, што ёсць рэальнага ў плане выпуску для савоннага экрану ў бягучым годзе. Значыць, у 1950 годзе студыя не вышпее на экраны ніводнага мастацкага фільма толькі таму, што свечасова не былі падрыхтаваны адпаведныя сцэнарыі. А падрыхтаваць іх можна было. Для гэтага студыя мела больш чым дастатковы час. Была поўная матчынасць за гэты час выявіць і арганізаваць беларускіх пісьменнікаў, здольных напісаць сцэнарыі. Але сфера ў тым, што творчыя работнікі студыі дрэнна ведаюць пісьменнікаў і ўсё тое, што яны напісалі ці пішучы. А самае галоўнае — там няма падляжнага жадання па-сапраўднаму працаваць з пісьменнікамі. На думку некаторых работнікаў кіно беларускія пісьменнікі быццам дрэнна валодаюць спецыфікай кінематаграфіі, а іх творы быццам не падыходзяць для экранізацыі. Можна тым міма ўвагі студыі прайшлі такія творы, як «Рыбакова хата», «Новая рочышча», «Вяснянка», «Святло над Ліпскам», «Родныя берэгі» і многа іншых твораў беларускай літаратуры. Зразумела, што ніводна з гэтых твораў у сваім «чыстым выглядзе» не з'яўляецца гатовым сцэнарыем. Але, калі студыя здала зашпывіць тую ці іншага пісьменніка, змагла-б забяспечыць яго адпаведнай творчай кансультацыяй — тэмы і вобразы гэтых твораў маглі-б стаць асновай добрых, поўнаметражных сцэнарыяў.

Нельга сказаць, што студыя ці міністэрства не звярталіся са сваімі просьбамі аб напісанні сцэнарыяў як да асобных пісьменнікаў, так і да праўлення Саюза пісьменнікаў. Німа нават вынесена пастаноў і рашэнняў праўлення Саюза, але ўсё яны засталіся пакуль на паперы і не падмацаваны канкрэтнымі справамі, бо і на сёнешні дзень над сцэнарыямі працуюць не больш аднаго-двух пісьменнікаў.

Нічым не апраўдана і назіранні ССПБ, які на сутнасці самаўхіляюць ад удзелу ў стварэнні сцэнарыяў. Нельга-ж лічыць сур'езнай мерай дапамогі студыі тым выпадковым рашэнні аб удзеле пісьменнікаў у сцэнарнай працы, якія час-ад-часу праўленне вышпее на сваіх паседжаннях. Гэтыя рашэнні так і застаюцца на паперы, не падмацаваны сапраўднай дапамогай, якую мог-бы аказаць Саюз

пісьменнікаў. У Саюзе і да гэтага часу няма кіносекцыі, якая магла-б значна актывізаваць сцэнарную работу пісьменнікаў. Нарэшце, праўленне Саюза магло-б абавязаць драматургічную секцыю займацца сцэнарнымі пытаннямі, калі яно не лічыць магчымым стварыць кіносекцыю. Так ці інакш Саюз пісьменнікаў не можа далей заставацца ў баку ад кроўнай для яго справы напісаных сцэнарыяў. Гэта ў такой-жа меры і яго справа, як справа студыі «Беларусьфільм», хоць з гэтага зусім не вынікае, што студыя павінна чакаць, пакуль Саюз пісьменнікаў падрыхтуе ёй гатовыя сцэнарыі.

Справа з падрыхтоўкай сцэнарыяў павінна быць карэнным чынам палепшана ў сістэме беларускай кінематаграфіі. Нельга далей прыцьне такое становішча, калі студыя з-за нястачы сцэнарыяў не выконвае сваю асноўную задачу — выпуск мастацкіх фільмаў, якія павінны знаёміць шырокія масы працоўных Савецкага Саюза з жыццём беларускага народа.

Тое, што студыя «Беларусьфільм» на працягу пяці пасляваенных год наставіла толькі два мастацкія фільмы, мае яшчэ адні адмоўны вынік: няма росту творчых кадраў. Тым рэжысёры і апараты, якія ёсць сёння ў творчым калектыве, за пяць год вымушанага творчага прастоў ў пэўнай меры дыскваліфікаваліся і калі-б сёння студыя мела добрыя сцэнарыі — іх няма каму ставіць, акрамя рэжысёра Ул. Борш-Сабіна. Астатнім рэжысёрам неабходна творчая дапамога сталых, вопытных майстроў, якіх студыя разгубіла за гады вайны і не здалася сабраць у пасляваенныя гады. На працягу доўгага часу студыя не абнаўляе свой творчы склад за лік выпускнай Усесаюзнага інстытута кінематаграфіі, таму ў творчым калектыве калектыва наглядзецца недапушчальныя дэсты, заняпад творчай крыткі і самакрыткі.

Гэты застой асабліва адуваецца на якасці кіночасопісаў, якія на сутнасці з'яўляюцца асноўным відам прадукцыі, што выпускае пасля вайны студыя «Беларусьфільм». Яшчэ ў мінулым годзе рэспубліканскі друк рэзка і справядліва крытыкаваў кіночасопіс «Савецкая Беларусь» за яго нізкі ідэйна-мастацкі ўзровень. Часопіс ператварыўся ў рэгістратар мінулых падзей і менш за ўсё ён выконваў сваю асноўную задачу — агітатар і прапагандаста ўсёго таго новага, што нараджае сёнешняе сацыялістычнае жыццё рэспублікі. Не выконвае ён гэтую задачу і цяпер. На-раменніцку, басстрасна і абьякава кіноапаратырары штампуе сюжэты, абскроўліваючы яркае, сакавітае жыццё. Раменніцкі штамп ляжыць і на часопісах, у якія ўключаюцца гэтыя сюжэты. Дэкларатыўны, крыклівы дыктарскі тэкст, слабое музычнае і мастацкае афармленне, невыразны мантаж, пазбавлены творчых пошукаў, яшчэ больш зніжаюць якасць часопісаў. І тое, што гэтыя недахопы маюць месца і на сёнешні дзень, дае падставу канстатаваць, што ў калектыве студыі слаба развіта творчая крыткі і самакрыткі, што там страцілі пачуццё большэўскай прыціпавасці ў дачыненні да сваёй працы і працы сваіх таварышаў.

Наогул работнікі беларускай кінематаграфіі рэдка вышпее сваю працу на абмеркаванні шырокай грамадскай, работніцкай студыі рэдка сустракаюцца са сваімі гледачамі, якія багата чаго маглі-б падказаць для палепшання беларускіх кіночасопісаў. Студыя і Міністэрства кінематаграфіі БССР чамусьці ўхіляюцца ад абмеркавання сярэд пісьменніцкай і мастацкай грамадскасці і такой сваёй прадукцыі, як дубляжы. Студыя дублюе на беларускую мову да дзесяці фільмаў у год. Але на якім узроўні робіцца пераклад тэкстаў для гэтых фільмаў, што сабою ўяўляе якасць акторскай работы — аб гэтым ведае вельмі вузкае кола людзей і менш за ўсё аб гэтым ведае пісьменніцкая і мастацкая грамадскасць. Дарчы, трэба заўважыць, што фільмы, дубляваныя на беларускую мову, чамусьці паказваюцца на толькі для выкатова гледача. Практычны арганізацыі рэспублікі штучна пазбавляюць гарадскіх гледачоў магчымасці глядзець кінофільмы на сваёй роднай мове.

Такія замкнутасць і каляінасць патрабуюць самага рэзкага асуджання. Даўно час ставіць творчую работу студыі «Беларусьфільм» на абмеркаванне шырокай савецкай грамадскасці, бо гэта толькі дапаможа перабудаваць работу беларускай кінематаграфіі.

Сталінская магістраль

Гэтымі днямі мы сустракаліся са знатнымі будаўнікамі Сталінграда. Яны прыехалі ў Мінск пазнаёміцца з ходам аднаўлення беларускай сталіцы, пазнаёміцца з навішымі метадамі работы нашых інжынераў і муляраў, перадаць ім свой багаты вопыт.

Мы гутарылі з дэлегатам Васілём Смычковым, Хударэўскім энергетычным твар сталінградскага тынкоўшчыка-наватара адразу пасвятлілі, калі ён пачаў успамінаць свае ўражанні:

— Усё, што я тут убачыў, мне вельмі спадабалася. Мінск, як і Сталінград, у кожным годзе расце. Асабліва добрыя ў вас аддзеланыя работы. Многае нам трэба пераняць з вашай практыкі. Многае мы можам параіць са сваёй практыкі мінскім будаўнікам.

— Пастанова нашага Цэнтральнага Камітэта партыі чытае? Аб ходзе аднаўлення работ у Мінску.

— Чытаю. Шмат што, аб чым там гаворыцца, ужо збудавана альбо адбудована. Цяпер тэмпы работ узнімаюцца яшчэ вышэй. Трэба на ўсю сілу выкарыстоўваць механізацыю, прыклад, расчынаючы...

Далей найшла дзелавая размова пра якасць. Сталінградцы былі заклочаны, каб усё новае, што ёсць у іх, — так аваны вытворчых сакрыткі, — як найкучэй прывіваць на будоўлях беларускай сталіцы. З кожнай хвілінай твар Васіля Смычкова ажываўся ўсё больш, у вачах забліскалі агенчыны творчага натхнення. Ён ужо гаварыў аб прапорных алебастру і пяску, вапны і вады, каб расчынаць працаваць, як самы лепшы гадзіньнік. Слухаючы яго ўсхваляваную гутарку, мы думалі аб вялікай творчай сіле савецкага чалавека, якая ўзнімае з руін пэўныя гарады, ператварае наваколнюю прыроду.

...Роўна а шостага гадзіне раніцы пачынаецца працоўны дзень нашай сталіцы. Адні за адным выязджаюць з парка трамвая. Яшчэ некалькі хвілін, і яны ўжо шумяць па ўсіх кірунках абуджанага ад ночнага сну горада: на Юбілейнай плошчы і вуліцы імя Варашылава, на Старажоўды і Трактарнага завода, каля парку Чалюскінаў і таварнай станцыі. І ў шматлікім патоку пасажыраў бадай першыя спынаюцца да сваіх рабочых месцаў будоўлі і аднаўлення Мінска — муляры і тынкоўшчыкі, машыністы бульдозераў і экскаватараў, цесляры і машыністы вельжавых кранаў. Адні за адным узнімаюцца на рыштываных кантэйнерах з пеглай і рошчыннай, цяжыя тоны сталёвых баяк, дзверныя і аконныя каробкі. Тынкоўшчыкі штурхаюць на свежую сцяну першыя ланаты рошчыны. Муляры вадзюць па падлозе новага дома першы пласт фарбы. І далёка відаць з вышачызнага жыллага дома трактарнага завода адноўлены горад:

Савецкае мастацтва — зброя міру. У імя міру ўрачыста гуцаць песні савецкіх кампазітараў, мастакі ствараюць цудоўныя палотны, што заклочаюць да міру, разен скунтара вышкяе камяня велічыны фігуры барацьбітоў за мір, майстры спяны ўвасабляюць у незабыўных вобразях тых, хто прывяціў сваю працу, натхненне, жыццё справе міру! Савецкія пісьменнікі, якія стварылі ў драматургічных творах вобразы герояў, барацьбітоў за мір па ўсім свеце, дораўраўмі выскокароднае значэнне нашага мастацтва.

Творчысць у савецкай краіне — гэта натхненая прапаганда ідэй міру. Мастацтва нашай краіны ніколі не прыпаўвала ідэй чалавечаненавісцітства, расавай дыскрымінацыі. Адні з вядучых арыстаў савецкага тэатра Н. Чаркасаў піша: «За ўсё сваё свядомае жыццё мне пі разу не давялося са сцены або экрану падоўжэцца глядачоў да забойстваў, кражы, здрады, да палых чорных спраў. Творы савецкіх мастакоў ніколі не зневажалі ніводнай нацыі, ніводнага народа. Канстатуцыя нашай многанациональнай дзяржавы вышпее дружбу народаў, і работнікі савецкага мастацтва ўслаўляюць у сваіх творах гэтую дружбу. Агтымістычнай верай у светлую будучыню савецкага народа і ўсёго прагрэсіўнага чалавечтва ве ад твораў нашага мастацтва».

Аднак гэтыя творы, у прыватнасці творы драматургіі, не толькі заклочаюць да міру. Палымія, гнётныя яны выкрываюць тых, хто імкнецца ўцягнуць чалавечтва ў новую імперыялістычную бойню, тых, хто будзе свае кармылівыя інтарсы на крыві, накутах працоўных. Савецкія драматургія ствараюць цэлы галарэя агідных вобразаў заправы Вол-стрыты і іх прысненнікаў. І ўсёды, побач з імі, ушпакуюць магутныя ў сваёй публіцыстычнай палымінасці вобразы барацьбітоў за мір.

Гары Сміт — герой п'есы «Рускае пытанне», Вальтэр Кіа — герой п'есы «Голае Амерыкі» — гэта тры протэсты людзі сучаснай Амерыкі, чые галасы гуцаць у абарону міру. Ганя Ліхта — ваявава па-

Зброя міру

Перабудаць работу беларускай кінематаграфіі (перадаваў артыкула).

М. Паслядовіч. — Сталінская магістраль.
Т. Чабатарэўская. — Зброя міру.

А. Воінаў. — Аб арганізацыі вышэйшай архітэктурнай асветы ў БССР.
А. Махнач. — Жывая сувязь з чытачом.
І. Шамякін. — Штаб мірнай працы.

Другая старонка.

нага завода на рагу Савецкай і Даўгабродскай вуліц. У якім-бы кірунку вы ні паехалі на Мінску — ад цэнтра і да любой ускраіны — усюды вы сустракаеце цэлыя вуліцы новых дамоў, якія альбо ўжо апраўналіся ў светлаю вопратку тынкоўшчыкаў, альбо яшчэ толькі ўзнімаюцца мулярамі за шматлікімі агарожамі. Усёды і скрозь уносіцца ўгору транспарцірамі і вельжавымі кранамі пегла, рошчына, арматурнае жалеза, дошкі. Ад Чырвонаармейскай вуліцы і да парка Чалюскінаў усё ўгрукае бульдозераў і самазвалаў, дарожных каткоў, асфальта-укладальных машын. Работы заліваюць шырокае камяняе палатно вуліцы бліскучым асфальтам. Усё гэта робіцца трывала, прыгожа, на сотні год!

І памятаю першы новы будынак, які вырас у Мінску на рагу Савецкай і Комсамольскай вуліц неўзабаве пасля заканчэння грамадзянскай вайны, — трохпавярховы дом Дзяржэстраха. Ён будаваўся ў той час тры гады. З якім захваленнем і павягай паглядзілі мы тады на свежую пеглу сцен, на смалістыя рамы новых акон. Гэта была наша першая пабудова ў старым Мінску. Цяпер там выраслі вельміны сацыялістычныя гарады аўтамабільнага і трактарнага заводаў — жылыя дамы з ванінымі пакоямі ў кватарах, а каналізацыя, электрасвятленне, прыгожыя сталіцкія школы, дзіцячыя сады, палаты сацыялістычнай культуры і клубы.

Іная пачэсная і ганаровая задача нам, пісьменнікам, пазважае ў раманаш, паямах, апошніх будоўляў і аднаўленняў беларускай сталіцы! У дні, калі ўзроўняецца да зубоў амерыканскія лодады кідаюць на мірныя карэйскія гарады і вёскі тысячы тон бомб, савецкі народ адраўня да вечара працуе на рыштываных сталіцкіх навабудоўляў. Пастанова нашай партыі — ад першага да затагата рэзка — прыскнута цэлымі клопатамі аб шчасці савецкага чалавека, аб яго радаснай будучыні. І савецкі чалавек адказвае на гэтыя клопаты праўдзеным на ўсю сілу сваёй творчай энергіі. Былыя франтавікі і партызаны робяць цяпер такія справы, якія не пад сілу ні адной капіталістычнай краіне. Такія людзі, як званы муляр «Галоўмінсбуду» Афія Філіпаў, які ўмурувае ў сцены па чатырыццаць тысяч пагін за амену, павінны быць галоўнымі героямі нашых новых кніг, новых п'ес пра славныя з'явы вялікай сталіцкай эпохі.

Вялікі Сталіцкі план пасляваеннага аднаўлення і развіцця нашай сталіцы ўжо сёння паўстае над Свіслаччу казачна-прыгожай, матэрыяльна-адуцельнай явай нашых дзён. Дзесціпавярховы жылы дом чыгуначнікаў на Прывазальнай плошчы, пачынаючыся аромістыя жылыя палаты на Савецкай вуліцы, на вуліцы Карла Маркса... Дзівосны бульвар са шматтадоўных дрэў на Комсамольскай вуліцы, на Ленінаў... Вызваляюцца ад рыштываннаў галоўнівермаг, вясмаўнаварховы жылы будынак для рабочых і інжынераў трактар-

трыетка, замагар за шчасце свайго народа! На барацьбу з «чужым цемем» — цемем варажача нам свету паўстае Андрэй Макаеў, герой п'есы К. Сіманавы, Побач з ім — сціплыя савецкія людзі, праўднікі і стваральнікі — Савапеевы, Ольга Трубіцкая, Івановіч. Усе яны, уступіўшы ў сутычку з Трубіцкім, пачалі жорсткую барацьбу за яго, за добрага і сумленнага ў глыбінні душы чалавека, які толькі выпадкова трапіў пад уплыў ворага.

«Два лагеры» — так называецца п'еса А. Якабсона. Сімвалічная назва. На два лагеры распаўсе свет у барацьбе за мір і шчасце народаў. І ў гэтай непрымырнай свартцы перамога светлае, сумленнае, прагрэсіўнае.

Свой уклад у справу барацьбы за мір зрабілі драматургі В. Рамашоў, напісаўшы «Валікую сілу», А. Штайн — аўтар «Закона чэсці», адні са старэйшых савецкіх драматургаў Біль-Беладаркоўскі, які напісаў п'есу «Валок рынга», і многа іншых.

Стваральная праца савецкага чалавека — гэта раду цікавых п'ес нашых пісьменнікаў. Адлюстраванне пачаслага жыцця савецкага чалавека ў дні, калі падальшчыкі імкнучыся развязаць новую вайну, — гэта таскама ўклад у справу міру і прагрэсу.

«Людзі добрай волі» — так называў сваю новую п'есу Г. Мдзівані. Драматург не ўдакладніў назвы краіны, дзе адбываецца дзеянне. Але пасля першых-жа старонак становіцца зразумелым — гэта Карэя! У аднаведнасці з жыццёвай праўдай, аўтар пераканальна раскрывае падзеі, якія адбываюцца ў гэтым краіне. «Адна мадэльная краіна» ў п'есе падзелена на дзве часткі: на паўночным захадзе — Народна-дэмакратычны ўрад, на паўднёвым усходзе кіруе марыянетачны ўрад, пастаўлены амерыканцамі. Па ўказанні ЗША марыянетачныя праціцелі рыхтуюць зброены ўграсію супроць паўночна-ўсходняй часткі краіны.

Новы будынак Рускага тэатра

(Гутарка з галоўным інжынерам тэатра № 1 «Галоўмінсбуду» тав. В. І. Вільчыным).

Пастанова ЦК КП(б)Б «Аб ходзе выканання плана аднаўлення і развіцця гарадской гаспадаркі і добраўпарадкавання Мінска ў 1950 годзе», скажаў т. Вільчыны, выклікала новы вытворчы ўздым сярод рабочых і інжынера-тэхнічных работнікаў «Галоўмінсбуду».

Рускі тэатр, будоўніцтва якога вядзецца па праекту архітэктара Бакланава, павінен быць закончаны і здадзены заказчыку — Кіраўніцтву па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР да 20 верасня.

У тэатры, у аднаведнасці з навішымі дасягненнямі савецкай тэхнікі, абсталявана механізаваная сцена з паваротным кругам і багатай каласіковай гаспадаркай. Гэтыя работы выкананы канторай «Галоўтэатмантаж».

За кулісамі на трох паверхх размяшчаюцца ўтульныя акторскія пакоі, рэжысёрскія сады. Абсталяваюцца светлая дзіцячая і бакавыя фойе, аркестравыя. Падраўнаваны падобныя пампашкі для пажаў пастановачнай часткі і дэкарацыі.

Столь, сцены і карнізы распісаны мастакамі і аздаблены лепкай, барельефамі.

Глядзельная зала і фойе арка асветляюцца люэстрамі і бакавымі бра.

У новым тэатры — 640 месцаў, мяккія креслы для якіх зроблены на Бабруйскай фабрыцы імя Халтурнына.

Нарада кіномеханікаў Мінскай вобласці

Гэтымі днямі адбылася абласная нарада сельскіх кіномеханікаў і пачаткіў райных аддзелаў кінофікацыі Мінскай вобласці.

Нарада абмеркавала пытанне аб ўвядзенні з 1-га верасня пазаштатных упаўнаважаных па продажы білетаў на кіносеансы. Гэта мерапрыемства ў нашай рэспубліцы правадзіцца ўпершыню.

Нарада таскама абмеркавала пытанне аб пастаянных маршрутах для кіномеханікаў сельскіх кіноперасовак. Вырашана два разы ў месяц дэманстравать кінокарціны ў кожным населеным пункце.

Намеснік пачаткіў Мінскага абласнога кіраўніцтва кінофікацыі М. Левін у сваім дакладзе адзначыў, што ў вобласці 700 пазаштатных упаўнаважаных будуць прадаваць білеты на кіносеансы. На нарадзе выступіў міністр кінематаграфіі БССР І. Красоўскі. Уздзельнікі нарады выклікалі на сацыялістычнае спаборніцтва кіномеханікаў сельскіх гуткавых перасовак Кіеўскай вобласці.

Вера Мухіна, паэт Уладзімір Белогораў — прадстаўнікі Савецкага Саюза. Поруць з імі — Джульета і пасланец новага Кітая — Ван-Уа. Шчыльна згуртаваўшыся, адчуваючы локаць адні другога, яны смела стаяць за справу міру. Радасным гімнам свабоднага шчаслівага жыцця гуцаць словы «Песні міру».

Перад аўтарам стаяла задача — не толькі стварыць вобразы прыхільнікаў міру, але і захаваць у кожным з іх характэрны рысы напыманнасці і ў той-жа час паказаць адзінства іх мэт і імкненняў, агульнасць светапогляду. Пісьменнік расказаў не толькі аб тым, як усё гэтыя простыя людзі, кожны па-своёму, змагаюцца за мір, але і паказаў той складаны шлях, які прайшлі яны, перш чым сустрэцца на Кангрэсе міру.

У творчым супрацоўніцтве з аўтарам рыхтуе да пастаўкі п'есу «Маюды партыя» А. Первенцава тэатр імя Маскоўскага. У аснову твора лягла вялікая колькасць матэрыялаў, вывучаных аўтарам, а таскама яго асаблівасці ўражанні ад пазелкі ў Англію. У цэнтры п'есы — докер Томас Блейс, протэсты людзі Англіі, прадстаўнікі рабочага класа. Гэта — аўтэнтычны ўдзельнік барацьбы за мір, іх сілы растуць і мацнеюць, яны ўсё ясней усведамляюць, што сапраўдна аснова міру. — Савецкі Саюз, які стаіць на чале ўсёго прагрэсіўнага чалавечтва.

Вялікі ўклад у справу барацьбы за мір зроблены нашымі драматургамі. Аднак перадае яшчэ няма працы. Многія важныя і актуальныя праблемы сучаснасці яшчэ не знайшлі свайго ўвасаблення ў п'есах. Дастаткова сказаць, што, за выключэннем «Змовы асуджаных», няма п'ес аб жыцці краін народнай дэмакратыі, не створаны яшчэ вобразы англійскіх і амерыканскіх камуністаў, якія ў цяжкіх умовах змагаюцца за справу працоўных. Не адлюстраваны і тые складаныя палітычныя прашчы, якія адбываюцца ў Францыі і Італіі. Усе гэтыя і многа іншыя тэмы чакаюць свайго ўвасаблення.

Т. ЧАБАТАРЭўСКАЯ, г. Масква.

Зброя міру

Перша старонка.

К. Крапіва. — Пяць жаваранкі.
Я. Рамановіч. — «Сям'я» (рэцэнзія).

Чацвертая старонка.

А. Ашанбрынер. — Старэйшы драматычны гурток.
В. Носаў. — Без ініцыятывы і размаху.
Ул. Юрэвіч. — Засакрачаныя халтуршчыкі.
З. Лебедзеў. — «Савецкая Отчына» № 7.
В. Волнаў. — Канцэрты на вясні.

Другая старонка.

Третья старонка.

Четвертая старонка.

Пятая старонка.

Шестая старонка.

Седьмая старонка.

Восьмая старонка.

Девятая старонка.

Десятая старонка.

Одиннадцатая старонка.

Двадцатая старонка.

Тридцатая старонка.

АБ АРГАНІЗАЦЫІ ВЫШЭЙШАЙ АРХІТЭКТУРНАЙ АСВЕТЫ Ў БССР

Ва ўмовах, калі на ўсё рост пастаўлена задача новага ўдому сацыялістычнай эканомікі і культуры краіны, асабліва значнае павышае ролю сацыялістычнай будаўніцкай і адукацыйнай дзейнасці ў нашай рэспубліцы.

Мне здаецца, што ў нашых умовах больш мэтазгодна пачаць падрыхтоўку архітэктурных кадраў з інжынераў-архітэктараў, г. зн. такіх спецыялістаў, якія валодаюць інжынерным мастацтвам і валодаюць дастатковымі архітэктурнымі ведамі, каб добра маглі спрактаваць, правільна і прыгожа пабудавана асобы будынак, пачынаючы ад аднапавярховага дома ў селі прыгарадзе і канчаючы вялікімі манументальнымі жылымі і грамадскімі будынкамі ў цэнтрах нашых гарадоў.

У рэспубліцы неабходна мець мінімум 300—350 архітэктараў і інжынераў-архітэктараў (інжынераў гарадскога грамадзянскага будаўніцтва), якіх будаўніцтва неабходна мець больш, таму што спецыялісты з больш універсальным профілем, якія валодаюць тым ці іншым аб'ёмам тэхнічных ведаў і ў галіне архітэктуры, і ў галіне мастацтва, і ў дарожным будаўніцтве, і ў аэлявіяцыйнай тэарэтычнай, у гарадскім транспарце і іншых галінах гарадскога гаспадарства, больш за ўсё падрыхтоўваць для абласных і раённых цэнтраў.

Для параўнання цікава прынесці дадзеныя аб стане архітэктурнай асветы ў суседніх нам братніх рэспубліках. Так, напрыклад, Украіна налічвае 6 вышэйшых навучальных устаноў, якіх штогод выпускаюць каля 100 архітэктараў і маюць творчы калектывы зодных больш чым 1000 чалавек. Латвійскі Дзяржаўны ўніверсітэт мае спецыяльны архітэктурны факультэт.

Нам Беларускі палітэхнічны інстытут імя І. В. Сталіна мае ўсе магчымыя арганізацыйныя падрыхтоўку архітэктурных кадраў. Трэба вырашыць пытанне аб адрывіцы на будаўнічым факультэце архітэктурнага аддзялення, якое пачало-б выпускаць інжынераў-архітэктараў. Для гэтага ёсць усе дадзеныя.

У беларускай моладзі ёсць вялікае імкненне да вучобы ў вышэйшых навучальных устаноў, якія даюць мастацкую асвету. Штогод наіраецца вялікі наплыв паступаючых у кансерваторыю, у мастацкі і тэатральныя навучальныя ўстановы. І можа дзяўчат і юнакоў застаюцца расадзіваць на вуліцы, калі яны не атрымаюць адукацыі аднапавярхавых навучальных устаноў. Трэба пайсці на сустрэчу моладзі — даць ёй магчымыя атрымаць архітэктурную асвету і ў сваёй рэспубліцы.

Многія студэнты, якія навучаюцца ў вузка тэхнічнай вышэйшай навучальнай установе, валодаюць вялікімі мастацкімі здольнасцямі і маглі-б стаць выдатнымі зоднымі, калі-б атрымалі спецыяльную архітэктурную асвету.

У Мінску ёсць высокакваліфікаваныя

майстры архітэктуры, якія могуць весці спецыяльную архітэктурную дысцыпліну. Да ліку іх належаць: прафесар, член-карэспандэнт Акадэміі архітэктуры СССР і Акадэміі навук БССР М. П. Паруснік; прафесар, кіраўнік архітэктурнай майстэрні Беларускага М. О. Баршч; дацэнт, кандыдат архітэктуры Ю. А. Ягораў; кандыдат мастацтвазнаўчых навук М. С. Капар; вопытны навучнік архітэктуры Н. Н. Маклякова, В. К. Гусев, В. А. Кароль і інш. Апрача пералічаных асоб, ёсць і іншыя архітэктары, якія могуць весці навукова-педагагічную работу і прыняць удзел у арганізацыі архітэктурнай асветы ў БССР.

У палітэхнічным інстытуце ёсць усе ўмовы для навучальных заняткаў. Інстытут мае добра абсталяваныя лабараторыі і кабінеты — архітэктуры, будаўнічых канструкцый, матэрыялаў, цэплатэхнікі, сантэхнікі і інш.

Арганізацыя архітэктурнага аддзялення мае цікавыя не толькі з пункту гледжання забяспечэння рэспублікі спецыялістамі для архітэктурна-будаўнічай практыкі, але і для арганізацыі навукова-тэарэтычнай і эксперыментальнай работы ў галіне архітэктуры. Гэта работа ў Беларусі пакуль усе яшчэ знаходзіцца ў пачатковым стане, таму што ёй да гэтага часу не надавалася належнай увагі ні з боку Акадэміі навук БССР і палітэхнічнага інстытута, ні з боку Кіраўніцтва па справах архітэктуры пры Совеце Міністраў БССР і Саюза саветскіх архітэктараў Беларусі.

Спалучэнне педагагічнай дзейнасці з навукова-даследчай работай у лабараторыях, практычных майстэрнях і на будаўнічым вытворчасці з'яўляецца асновай творчага росту педагагічнага калектыва інстытута, які пры ажыццяўленні пералічаных мерапрыемстваў безумоўна пашыршыцца.

Больш таго, стварэнне базы для педагагічнай і навукова-тэарэтычнай дзейнасці ў галіне архітэктуры яшчэ больш прыцягвае дзеючы саветскага зодства СССР да работы ў нашай рэспубліцы, што безумоўна зробіць спрыяльным ўплыў на далейшае развіццё беларускай саветскай архітэктуры.

Наша задача — рыхтаваць кадры інжынераў-грамадзянска-будаўнічых, аднаўляючых і тэхнічна добра адукаваных спецыялістаў, якія валодаюць высокаразвітым архітэктурна-мастацкім густам, здольным кіраваць вялікімі работамі на будаўніцтве і канструкцыі гарадоў і сёл і ствараць высокамастацкія архітэктурныя творы, вартыя вялікай сталінскай эпохі.

A. ВОІНАУ,

зг. кафедры архітэктуры палітэхнічнага інстытута імя Сталіна, заслужаны дзеяч мастацтва.

Вынікі прыёму ў мастацкія навучальныя ўстановы

Закончыўся прыём на першы курс мастацкіх навучальных устаноў рэспублікі.

У адрозненне ад мінулых гадоў, пры адборы будучых студэнтаў значная ўвага была аддана зольным удзельнікам школьнай, калгаснай і гарадской самадзейнасці, якія на працягу лета былі вылучаны выкладчыкамі і студэнтамі старэйшых курсаў кансерваторыі, тэатральнага інстытута, мастацкага і музычнага вучылішчаў.

Сярод прынятых моладзі з раёнаў і абласцей БССР. Ёсць моладзь з РОФОР і Украіны.

На першы курс кансерваторыі прынята 25 студэнтаў, у тым ліку 4 на фартэп'янае аддзяленне, 5 вакалістаў, 5 на аркестровы факультэт, 3 на дырыжорска-харавое аддзяленне, 2 па класу кампазіцыі і 2 па гісторыка-тэарэтычнаму аддзяленню.

Не выкананы план прыёму ў струнныя класы і па гісторыка-тэарэтычнай кафедрэ.

Сярод прынятых у кансерваторыю на экзаменах на спецыяльнасці асабліва вызначыліся: вакалістка маца-сапрана П. Голычова, якая скончыла Магілёўскае музычнае вучылішча, удзельніца мастацкай самадзейнасці барытон А. Самардаў з Шароўнічынскага Палацкага вобласці, баяністы А. Агеевіч і Л. Кагадзевіч—выпускнікі Магілёўскага і Мінскага вучылішчаў, па кампазіцыі — чыгуначнік А. Глебаў, удзельнік мастацкай самадзейнасці гора. Рослаўля, а таксама піяністкі Н. Калеснікова, Е. Іванова і Л. Маркоўская.

Зым 90 заяў было паддана на першы курс Мінскага музычнага вучылішча. З гэтага ліку камісія прыняла 20 чалавек на наступных галінах: 3 піяністы, 3 выканаўцы на народных інструментах, 3 дырыжоры-харавы і 2 вакалісты. У аркестровы клас залічана 6, а ў тэарэтыка-кампазітарскі 3 студэнты. Сярод наступных у вучылішча 6 чалавек здала экзамены па музычных прадметах на выдатна.

На 20 месц у Рэспубліканскае мастацкае вучылішча было паддана 123 заявы. Пераможца большасць прынятых на першы курс — моладзь Маладзечанскай, Баранавіцкай, Брэсцкай і іншых абласцей БССР.

На экзаменах на спецыяльных дысцыплінах асабліва вызначыліся—15-гадовая дзяўчына М. Жулега з Пастаў Маладзечанскага вобласці, юнак І. Міхаленка з Бабруйскага, Л. Фролін з Смаленскага вобласці і іншыя.

Належны прафесіянальны адбор быў забяспечаны ў гэтым годзе пры прыёме ў Беларускі тэатральны інстытут. Усе 15 студэнтаў, якія залічаны на першы курс (акторскае аддзяленне), маюць добрыя адзнакі па акторскаму майстэрству.

Сярод прынятых 9 юнакоў і 6 дзяўчат.

Асабліва вялікая колькасць заяў была паддана ў Рэспубліканскае харэаграфічнае вучылішча. Нягледзячы на тое, што вучні набіраліся толькі з ліку мінчан, на 20 месц было паддана 289 заяў.

У першы клас харэаграфічнага вучылішча залічана 15 хлопчыкаў і 5 дзяўчынак.

Жывая сувязь з чытачом

Працуючы на працягу некалькіх год у сельскай бібліятэцы я сустракаўся з такімі адносінамі да пазіі: прапануеш вершы і чуюць адказ:

— Ды што вы... мне-б раман, ці апошні...

Наўжо пазіі толькі для аматараў, а не для шырокага чытача? Адказваў на гэтае пытанне я пастарався прыкладамі з жыцця, з практыкі работы нашай сельскай бібліятэкі.

Я склікаў паседжанне савета бібліятэкі. У яго рабочы прыём удзел узяў наш актывіст, які складаецца з дакладчыкаў, агітатараў, чытацкага гуртка, членаў даведчанага бюро, загадчыкаў бібліятэка-перасовак, членаў драматычнага і харавога гуртоў. Присутнічалі таксама многія чытачы. Абмяркоўвалі пытанне аб формах і метадах прапаганды пазіі сярод чытача. Было шмат справядлівых крытыкі і ў адрас савета бібліятэкі. Больш за ўсё даслава мне.

Абмеркаванне дапамагло распрацаваць больш глыбокі і змястоўны план работы. Мы наладзілі ў бригадах чытку вершаў і паэм, удастоеных сталінскіх прэмій, арганізавалі літаратурна-мастацкія вечары, канферэнцыі па творах пазіі, кніжныя выстаўкі.

У будаўнічым бригадзе калгаса «Сейбіт» была арганізавана гутарка на тэму «Адлюстраванне барацьбы за высокі ўраджай у беларускай пазіі». Былі прыняты ўдзел у гэтым П. Броўкі «Капырэння» і «Ясны кут». Присутным вельмі зацікавіліся гэтымі творамі і прасілі часцей прыводзіць чытаць.

У бригадзе № 2 чытанне вершаў Ул. Маякоўскага. К. Сіманова і А. Твардоўскага правёў агітатар Станіслаў Скаруцік.

А чытач Шамаў у час абеднага перапынку пазіі калгасніц з вершамі А. Куляшова «Валада аб чатырох заложніках», «Ліст з палону» і з урыўкамі з паэмы «Сіныя бригады». Усе слухалі з вялікай увагай.

На кнігі, якія ляжалі нерухама на паліцах нашай бібліятэкі, павялічыўся попит. За адзін дзень я выдаў 31 кнігу пазіі. Арганізавалі выстаўкі-мантэжы «Нашы землякі-пісьменнікі, паэты і драматургі». Прышлося перагледзець мноштва староніх кніг, часопісаў і падручнікаў газет, каб знайсці больш змястоўныя звесткі аб жыццёвай і творчай дзейнасці П. Глебака, П. Труса, І. Гурэскага, А. Якімовіча і А. Бялічэ—ураджанцаў нашай раёна.

Зрабіў літаратурную вітрыву, дзе былі выставлены творы пазіі, якія адначасна сталінскай прэміяй і рамандацыйны спіс літаратуры.

Абмяркоўвалі працытаныя кнігі А. Куляшова «На сойні вярсе», 58-гадовая калгасніца Софія Герасімаўна Ачашоўская справядліва заўважыла:

— Гэтакія вершы цікавыя ляжалі тут і ты не пачуваўся, каб нам іх прачытаць... Хаця сказаў-бы, што ёсць такія ў нашай бібліятэцы.

Мастацкая чытка заняла вялікае месца ў праграме канцэртаў. Асабліва ўвагу прысутных прыцягвалі ўрыўкі з паэм Я. Коласа «Рыбачка хата» і А. Твардоўскага «Васіль Церкія». На адным з такіх канцэртаў прысутнічала больш 150 чалавек.

У кнізе водгукаў калгасніца Браніслава Дубовіч запісала: «Чытаў і захапляўся вершамі Купалы, Коласа, Крапіны, Броўкі, Танка, Глебака, Пачыгаі. Колькі свежасці і непаўнацення, колькі трапных параўнанняў! На маю думку, будзе беспамылкова, калі я скажу, што добры верш парты добрага апазавання».

За апошні час наша бібліятэка правяла рад літаратурна-мастацкіх вечароў, якія былі прысвечаны 150-годдзю з дня нараджэння А. С. Пушкіна, 45-годдзю з дня смерці А. П. Чэхава, да 20-годдзя з дня смерці П. Труса. Былі праведзены канферэнцыі чытачоў па творах А. С. Пушкіна па раману І. Шамякіна «Глыбокая плынь», па кнізе Вільяма «Асновы земляробства». У першы падрыхтоўкі кожнага з гэтых мерапрыемстваў мы арганізавалі гучна чытаць твораў і гутаркі.

Здаецца, не так даўно наш савет бібліятэкі і яго актывіст пачалі разгортваць машыну работу сярод чытачоў. Усё праходзіла паўтары гады. А як вырас наш чытач, які ўжо ўважліва сочыць за кожным новым творам, заўважае ўсё самае цікавае і лепшае ў сучаснай літаратуры. На вопыце сваёй працы я ўпэўніўся, што лепшыя творы пазіі знаходзяць такіх чытачоў, якіх непаўнаценствам і нашага чытача, які лепшыя творы прозы. Размовы аб тым, што чытач нібыта не разумее або, яшчэ горш, не любіць пазіі—пустыя размовы тых бібліятэчных работнікаў, якія не змаглі знайсці жывой сувязі са сваімі чытачамі.

А. МАХНАЧ,
загадчык Прысмынаўскай сельскай бібліятэкі Уздзенскага раёна.

Навукова-даследчая работа ў тэатральным інстытуце

У Беларускім тэатральным інстытуце з пачатку навуцальнага года стварыцца семінар па вывучэнню творчай спадчыны вялікага рускага артыста і рэжысёра К. С. Станіслаўскага.

Для ўдзелу ў семінары будуць прызначаны творчыя работнікі рэспубліканскіх тэатраў, драматургі і тэатральныя крытыкі.

З дакладамі аб творчай спадчыне Станіслаўскага выступіць выкладчыкі інстытута К. Сянічкаў, Д. Арлоў, В. Галіна, Ул. Няфед і інш.

Інстытут будзе прадаўжаць работу з аўтарамі праграмы-праспекта па гісторыі беларускага тэатра Ул. Няфед, А. Есакон, М. Клімковіч на напісанні падручніка для інстытута і іншых вышэйшых навучальных устаноў.

У плане даследчай работы інстытута на 1950—51 навучальны год—падрыхтоўка зборніка тэарэтычных работ па беларускай драматургіі і падручніка па тэхніцы сцэнічнай мовы.

Іван ШАМЯКІН

Штаб мірнай працы

Райком напаміну мне штаб вайсковых адукацыяў, якое штурмуе стратэгічна важныя для ўсёй апаратыўнай узел, але перад якім яшчэ вялікі пошук, вялікі баяў. У такім штабе робяць усё для таго, каб хутчэй паслаць камандуючых кароткую тэлеграму: «Сярод Н узяты!» Але адначасна на тым дамоў аб будучых баях, складаюць новыя планы, новыя дысцыпліны.

Так і тут, у райкоме.

Канец жніўня. Застаюцца апошнія пропанты да выканання плана хлебапарытоўнак, апошнія дзесяць сотні тон хлеба.

Першы сакратар райкома Пракоп Міхайлавіч Усціпенка працягвае зводку за мінулы дзень, падлічвае. У яго загараюць абметравы твар.

Учора на складзе, — гаворыць ён членам бюро, — паступіла звыш двухсот тон хлеба. Калі мы ўтрымаем на такім узроўні — скончым значна расей.

Адзін з работнікаў райкома прапануе назваць яго абком.

— Здаецца, за ўчарашні дзень мы перагледзілі суседа і вышлі на другое месца на вобласці.

— Справа не ў месцах, — заўважвае старшыня райвыканкома Буласа. — Канешне, прымяна быць на першым месцы, але суседа дагнаць пажыццём. Доўгі сёння скончыцца.

У словах—тонар за суседаў і добрае заданне дагнаць іх. Усе працікуюць адным імкненнем: не адстаць ад самых перадавых, хутчэй выкачаць першы запавет.

— Зробім так, — прапануе Усціпенка. — Сёння вечары сядзім кароткую нараду старшыня тых калгасаў, якія яшчэ не разлічыліся з дзяржавай. Пагутарым, выведзім, што каму пераходжае. Дапаможам. Але перад гэтым пачуем у самых адсталых і панаеміцца са станавішчам на месцы. Асабліва трэба дапамагчы «Шляху да камунізма». Ветэра там не спраўдзіцца.

— Але, ішты пачаў здаваць тэмпы стары.

— Не па яго сіле такі калгас. Яму больш за трыццаці год.

— І напраўдзіна! — парочыць першы сакратар. — Старшыня ён добры, з вялікім вопытам. І сіла ў яго хапае—ён сам аб гэтым сказаў. Але, безумоўна, яму наглядна адрозніваць умненне кіраваць такой гаспадаркай. Трэба ўлічыць, таварышы, што кіраваць калгасам з дзясяткамі гадамі і калгасам з чатырма тысячамі—гэта вельмі вялікая розніца. Наш абавязак дапамагчы яму, ды і не аднаму яму, дыбыць гэтыя ўменне.

Вырашыўшы рад другіх неадкладных пытанняў, члены бюро выходзяць, каб раптам адзінаццаці калгасам. Усціпенка па парадку атрымаўшы аднаўдзіцца прыняць наведвальніцкаў. Іх ужо няма, хоць час яшчэ і ранні. Яны заходзяць па аднаму і цэлым групамі. На працягу некалькіх гадоў няма ні минуты, каб сакратар застаўся ў кабінете адзін. Дуць старшыні сельсаветаў і калгасаў, дырэктары школ, настаўнікі, камбайнеры, раённым работнікі, калгаснікі. Дуць з навінамі, з прэсыямі, са скаржамі, з прапановамі. І ўсё гэта—жыццёва важныя, неабходныя, што патрабуе хуткага і разумнага рашэння, незалежна ад таго, дэтыччыцца яно грамадскай справы ці асабістага жыцця аднаго чалавека.

Некалькі гадоў я сядзеў і прагна слухаў размову сакратара з наведвальнікамі, слухаў якую самую захапляючую наогул аб падзвіжыч разнастайным, багатым і цікавым жыцці.

Тут, у райкоме, з нейкай новай, асаблівавай сілай пачынаеш адчуваць сілу партыі, вялікую любоў народа да яе, непарушную сувязь з народам. Я зраўнеў тых людзей, якія прыходзяць у райком са справамі асабістымі, на першы погляд, нязначнымі, якія, здаецца, лёгка можна было-б вырашыць і на месцы — у сельсаовеце, у калгасе. Вялікая вера прыцягвае іх у гэты ажно скромны, прости драўляны дом у цэнтры гарадскога пасёлка.

Я запытаў у аднаго калгасніка:

— Наўжо ваша пытанне не маглі вырашыць на месцы, што вы прыйшлі ў райком?

Стары крыху са здзіўленнем наглядзеў на мяне.

— Можна і маглі-б... Але мне хацелася парайца з партыяй, таму што, можа, і сам я не зумеў быў поўнае ў сваёй правае. А тут усё разабралі і растлумачылі. Іду дамоў, і ўсё мне ясна, дзе я памыляўся, а дзе старшыня наш.

***

Увечары, калі ўжо добра сцімнела, у райком пачалі прыходзіць па аднаму старшыні калгасаў. Усе яны добра ведалі, па якому пытанню іх выклікалі, і таму заходзілі ў кабінет крыху збянтэжана, адчуваючы сабе вінаватымі.

Але сакратар райкома ўсё сустракаў аднолькава ветліва і адрозна настрайваў размову на прости, сяброўскі, і ў той жа час, рабочы лад.

— Як дзедалі, таварыш Купрэнка?

— Добра, Пракоп Міхайлавіч. На трох машынах неаля даехаць дронна.

— На трох? Гэта правільна?

— Нехта з членаў бюро жартуе:

— Вось дажыўся старшыня! Адрозна на трох машынах ездзіць.

— А яго дзед адна не дазаве! — дадае старшыня райвыканкома, Усціпенка глядзіць у зводку і ўсміхаецца.

— Што-ж, піянер вам намятога засталося, Купрэнка. Было пяціццаць. Думаю, піянер не больш шасці-сямі, калі вы прыхалі на трох машынах.

— Шысь тое. Заўтра раніцою канчаю.

— Вось гэта правільна! Ну, а з саўбой як? — пытае сакратар.

— Дзесяць дзевяць га на сёння.

— Малавата. Суседні калгас імя Варашылава аблапаў вас. У яго сёння за чатырыста пераваляла.

— Наўжо? — здзіўляецца Купрэнка. — Калі толькі ён паспеў? — і тут-жа, каб схаваць сваё здзіўленне, абыхава дадае: Што-ж, вялікаму карабю—вялікае плаванне.

Мікалай Сяргеевіч Буласаў жартоўна грочыць яму нальцам:

— А ты не прыбядняйся! Скажы лепей, як у пале з сіласам?

— Поўнацыца па плану. Учора скончылі.

У кабінет заходзіць аграном Палкоў. Я добра ведаю гэтага вясёлага чалавека.

Ён ужо гадоў дваццаць працуе ў раёне аграномам. Палкоў вітаецца і адрозна дакладвае:

— Хлеб выканаў, таварыш сакратар. Трэба было здаць дзесяць дзесяць тон, здалі дзесяць трыццаць.

— Добра, Сідан Іванавіч, — першы сакратар паказвае на яго другім старшыні.—Калі ласка. Вярцеце прыклад. Сёння за адзін дзень «Ленінскі шлях» здаў дваццаць тры тоны.

— Вялікаму карабю—вялікае плаванне,—апоў заўважвае Купрэнка, які яўна зайдорчыць сваім суседзям.

Поклюй канчэць размову з ім, Палкоў сядзіцца да мяне. — Ты што, ушаўнаважаны райкома?

Ён смяецца.

— Старшыня Дуброўскага калгаса,—і не без годасці дадае: Самы буйны калгас у раёне!

— Ты—старшыня?

— Адаста ад жыцця, таварыш пісьменнік, калі здзіўляешся таму, што я старшыня,—смяецца ён апоў.

Скончыўшы размову з Купрэнкам, сакратар райкома звяртаецца да Палкоўскага.

— Якія яшчэ навіны, Сідан Іванавіч?

— Сёння скончылі тыповы свідарнік на дзесяць гадоў.

— А колькі ў вас усёго свіней? — не стрыманаеся я, каб не падкавіцца.

— Дзесяць пяццаццаць пакуль што. Буйнай ратавай—підсөөт, агулам—дзесяць тысяч,—з годрай усмешкай дакладвае ён.

Я сляуаю і намагаюся ўзяць статак у маісөөт гадоў. Які лічыў! Які гэта велізарны ясны скачок—убойніцтва калгасаў! Найлепшая ізастварца ўласціваці дзясяткамі—пераход колькасці ў якасці! Я прыгадаю: два гады назад і быў у адным з калгасаў Дуброўскага сельсавета, які лічыўся тады буйнейшым, і мне называлі лічыў ў дзесяць разоў меншым, чым называе Палкоў. Аб'ядналі чатыры калгасы, і якой буйнай сацыялістычнай гаспадаркай стаў калгас! Зусім заканамерна, што ім кіруе вопытны аграном.

Старшыня райвыканкома звяртаецца да старшыня:

— Між іншым, многім з вас варты называць у Палкоўскага, паглядзець, якія цудоўныя кароўнікі і каўшыні будзе ён з самана. Многа дзе будуюць... Але так тры-

вала і прыгожа, як у яго, будуць яшчэ не ўсёды. Трэба не проста будаваць. Трэба прыгожа будаваць!

— Ну, да Палкоўскага, я думаю, у нас больш нічога няма? — пытае сакратар райкома.

Толькі адно, Сідан Іванавіч,—у верані будзе слухаць нас на бюро па пытанню радыёфікацыі калгаса. Падрыхтуйцеся.

Так праходзіла гэтая нечарговая і крыху незвычайная нарада. На ёй не было дакладчыка і выступачых, была жывая, шырока гутарка аб самым галоўным, што хваляе ў гэты дні і райком і калгаснікаў. У цэнтры ўвагі сталі два пытанні: сканчэнне хлебадачы і саўбой. Але як і ва ўсёй жывой гутарцы закралася і шмат другіх пытанняў, бо іх не магчыма аддзяліць ад галоўнага. Гаварылі аб работніках трактарных бригад, аб набыцці калгасамі новых радовых селякаў, аб парыхтоўцы кармоў, аб будаўніцтве.

Але гутарка не заставалася проста гутаркай. Яна падмапоўвалася практычнымі рашэннямі.

— Ну, а вы як дабрацілі, Смолікаў? — пытае Усціпенка ў самага маладога на выгляд старшыні, хоць ён ужо з гадоў можа быць сядзіць на нарадзе, слухае і прыкметна перуецца.

Смолікаў па-ваеннаму хутка падмапаецца і аблітэжана камечыць у руках шапку.

— На кані прыхалі?

— На кані.

— Хіба ў вас машыны няма?

— Вось машыны,—і ён шчыра прызнаецца.—Не прадумаў, таварыш сакратар.—Выклікалі—сеў і паехаў.

Ён ужо даўно зраўнеў сваю памылку, пацуўшы, аб чым гаварылі другія.

— Калі скончыце хлеб?

— За два дні абавязкова.

— Вы, Смолікаў, часта не прадумваеце вельмі важных пытанняў. Райкому вядома, што ў вальным калгасе сёвөөт уручную.

— Усёго дваццаць га, таварыш сакратар.

— Усёго!

— А ці вядома вам задача, які на-стаўлена перад намі партыяй? Не аднаго гектара пасева ўручную. Мы яшчэ на пельнае сёвөөт дамагаліся гэтага. Нікому не патрэбны тэмпы, праз якія пачынаюць ураджаі будучага года.

Маладога старшыню крытыкуюць райкомаўці і старшыні калгасаў.

... І занатаваў сабе ў бланкэт гэты апошні факт не толькі як прыклад крытыкі, ён мае яшчэ і другі бок: у ім надзвычайна адражываецца сталь работніцкай партарганізацыі раёна. Нішто не праходзіць міма камуністаў, міма райкома. Кожная з'ява, якая можа пашкодзіць будучай перамогу, выклікае тут зразумелую трыгую. Спраўды, як у вайсковым штабе: вядучы і выступачых, была жывая, шырока гутарка аб самым галоўным, што хваляе ў гэты дні і райком і калгаснікаў. У цэнтры ўвагі сталі два пытанні: сканчэнне хлебадачы і саўбой. Але як і ва ўсёй жывой гутарцы закралася і шмат другіх пытанняў, бо іх не магчыма аддзяліць ад галоўнага. Гаварылі аб работніках трактарных бригад, аб набыцці калгасамі новых радовых селякаў, аб парыхтоўцы кармоў, аб будаўніцтве.

Але гутарка не заставалася проста гутаркай. Яна падмапоўвалася практычнымі рашэннямі.

— Ну, а вы як дабрацілі, Смолікаў? — пытае Усціпенка ў самага маладога на выгляд старшыні, хоць ён ужо з гадоў можа быць сядзіць на нарадзе, слухае і прыкметна перуецца.

Смолікаў па-ваеннаму хутка падмапаецца і аблітэжана камечыць у руках шапку.

— На кані прыхалі?

— На кані.

— Хіба ў вас машыны няма?

— Вось машыны,—і ён шчыра прызнаецца.—Не прадумаў, таварыш сакратар.—Выклікалі—сеў і паехаў.

Ён ужо даўно зраўнеў сваю памылку, пацуўшы, аб чым гаварылі другія.

— Калі скончыце хлеб?

— За два дні абавязкова.

— Вы, Смолікаў, часта не прадумваеце вельмі важных пытанняў. Райкому вядома, што ў вальным калгасе сёвөөт уручную.

— Усёго дваццаць га, таварыш сакратар.

— Усёго!

— А ці вядома вам задача, які на-стаўлена перад намі партыяй? Не аднаго гектара пасева ўручную. Мы яшчэ на пельнае сёвөөт дамагаліся гэтага. Нікому не патрэбны тэмпы, праз якія пачынаюць ураджаі будучага года.

Церкоўна.

Пяюць жаваранкі

„С Я М Я“

(Прэм'ера ў тэатры імя Янкі Купалы)

Хата Аўдоці Варбіцкай. Перагародка, што раней адзяляла бакоўку, знята. Пасярэдзіне хаты — бяседны стол, устаўлены п'ятым і ежай. За сталом — вясёлыя госці: па адным баку стала — садыш Насця і ўся яе дружина, па другім баку — Мікола са сваёй дружинаю. Насця ў белай плаці. На грукзах у яе ордэн Прадоўжана Чырвонага Сцягу, з правага боку — букецік кветак. У Міколы ў пятаці таксама букецік белых кветак.

Госці ўжо крыху падлілі, і ў хане стаіць невыразны вясёлы гул.

Гармаст грае вясёлую песню на градышчым матыў. Паўліна, Ліда, Каця і іншыя жанчыны і дзяткічкі наюць:

Ой дзяціў гусачкі пераз сад,
Крыкуні, гукнулі на ўвесь сад,
Крыкуні, гукнулі на ўвесь сад:
— Пара табе, Насечка, на пасад.
Брат сястры на пасад выдзе,
Брат сястры на пасад выдзе,
А сястрыца ты пятацкая:
— Брацейка ты мой родненькі,
Брацейка ты мой родненькі,
Чым я табе надаручыла?
Ці хадю, ці сабою,
Ці хадю, ці сабою,
А ці русаю касою?

(Ліда схіляе галаву на Насціна плачу, як-бы развіваючыся. Яна цягне Насцю ў шпачку і нешта шпачка ёй на вуху. Насця ласкава ўсмехаецца і ківае Лідзе галавою).

Пытляваны (пераважаны традыцыйным вышываным ручніком, — устае). Пачасная бясседа! Родныя, крывыя, сябры, прыяцелі і ўсе добрыя людзі! У нашай маладой бэць багаты вясёлым караваям. Што ў гэтым караваям, я ўжо і сам не знаю: сямі палёў шпачкі, сямі крывіц валькіца, дзесяці кароў масла ды яец паўтараста. Сама сямля, сама вядла, сама выпякала, сама гасцей гукала, каб караваям паспыталі, пачасна-доль нажардаі. Прасім дазволу караваям дзяліць.

Галасы. Дазваляем! Прасім!

Паўліна. Дзяці, свят, дзілі, толькі ліні не скрываі, а то мы дабе ведаем.

Пытляваны. Мы сваю лінію выраўняем, а ў старшай дружкі як матэрыял аязак да вушці, так і пріер матэрыяла.

Міколава дружина (інае, адказваючы на рэпліку Паўліны).

Кіньце свае жартычкі-папады, — У нашага сватачкі — парадкі: Ён-жа гаспадарыць і дбайны — Гудуць па палетачку камабайны. Цяш ты т і нам, Насечка, на чэсе: Будзе табе хораша ў калгасе! Не самае спішачка за жнівом, Не змяхнеш ты сласачкі рукавом.

Пытляваны (да спевакоў). Дзякую, дзюкны, што не даеце ў крывіду мяне і наш калгас. З вайшай падтрымкай мяне лягчэй будзе рой вясці. (Варочаючыся да ролі свата). Ёсьць у гэтай хаце маладой нашай маці, што пачэй не спада, дачку заданала, дабру навучыла, — Аўдоціа Захараўна Варбіцкая. Мы не вітаем — караваям надзіяем. (Ставіць на талерку зафарбаванай гарошкі і кладзе кавалек каравая).

Дружкі (пяюць).
Выграбай, маці, жар, жар,
Будзе табе дачкі жал, жал,
Вымятай, маці, попель,
Мы тваю лачку ўхопім.

Аўдоціа (падыходзіць да свата). Вось туд бадай што ўсе людзі маладыя. Шмат хто з вас і не помніць, які такі даўней каравай быў. Пяпер гэта, можна сказаць, дабаўка, вясёлая завадка, каб людзей добрым словам ушанаваць, бяседны стол надзіць. А некалі-ж такім спосабам маладой насат абіраі. Кожны кляў на талерку што-небудзь, а бацька маладой — колькі старгавалі пры сватах. Вось і на маім вяселлі было: палажыў бацька на талерку трыццаць рублёў, а свёкар ларэ-жа пералічыў, «Э, кажа, свят, ты ж мяне дзесяці рублёў скруціў. Трасі, кажа, кішэнь, бо нічога не будзе». А бацька і гэтыя дзець сабраў. Дык што-ж вы думаеце? Вяселле дабе расідалася. Свёкарава рада з-за стала ўстала. Як мой нябожчык Рыгор пі прасіў свёкра, той ані блізка. Дык ужо дзядзька мой, кавал, збегав даку, залезыў за бацьку дзесяці рублёў. Тады толькі свёкар зноў за стол сёў. Добра, дзяткічкі, што вы пяпер не трэба някага пасату. Абы руці залатыя вы сумленне чыстае. Прабач, дзяткічкі, што я і табе пасату на талерку не кладу. Вуць твой пасат — на грукзах у дабе. Да яго ніякай прыплаты не трэба. Жыві, дзяткічкі, красуюсь, Няхай будзе слаўнай і пчаснай твая доля жаночая, як была дзядька. А я хачу толькі аднаго: каб мяне ішчэ трохі пачыць ды дзятка твай пачынацьчэ (Аўдоціа надыходзіць да Насці). Насця ўстае і цягне маці ў руку, а маці яе ў лоб. Потым яны цянуцца ў вусны і, расцудзіны, абедзве выпраўняючы ночы хуцінкамі. Маці бярэ ў руці чарку з талеркі). За пчасналю долю малады! (Вспывае, бярэ сваю дзялянку каравая і ідзе на месца. Мікола ўстае і цягне ёй руку).

Пытляваны. Ёсьць у нашай маладой бацька пасаджоны...

Дружкі (перабываюць).

Запалакала Насечка ў садочку:
Нама майго татачкі ў ралочку
(Іншым ладам).

Узнікнёся буйныя ветры на моры,
Разнісьце жоўтыя пячосы на шолі,
Пакрышыце дубовыя дошкі на крошкі,
Ды пачыніце майго татачку на ножкі.

Аўдоціа. Не трэба, дзяткічкі, жаласных песняў, не вясучытайе вясёлай бяседы.

Кандрат КРАПІВА

Заклучная карціна з новай п'есы

Пытляваны (працягвае перапыненую рэпліку). Ёсьць у нашай маладой бацька пасаджоны, чалавек аяселюны, з якім яна ўраджай давала, славу здываваа — старшыня лепшага ў раёне калгаса «Светлы шлях» Іван Міхайлавіч Туміловіч. Мы яго вітаем — караваям надзіяем.

Туміловіч (падыходзіць да Пытляванага і бярэ ў руці чарку). Я ішчэ не аяселючы таго, каб быць бацькам такой дачкі. Проста недарос... гады не вышай. Але калі мяне ўжо вышай такі гонар, дык я ад усёго сэрца жадаю шчаслівай долі гэтай майей дачцы, як сваім родным дзецям. Дазволь, Насечка, пачалаваць дабе як родную сястру. Няхай ужо малады не крывідуцца. Калі не можа звесці, дык пайхай хоць адвэрнуцца на гэты час.

Мікола. А яно такі і крывіду, сядзець глядзець, як чужыя дзядзькі каля маладой увіхаюцца.

Госця. І праўда, хіба-ж гэта не адзек? Напроціў пасадылі і сталом адгардаілі.

Паўліна. Біліка докал, ды не ўкусілі. (Туміловіч надыходзіць да Насці і цягне яе ў вусны, потым выпывае чарку, бярэ сваю дзялянку каравая і ідзе на месца).

Пытляваны. Ёсьць у нашай маладой свёкар з барадой, маладога бацька родны, конох-знаты — Сымон Максімавіч Верас. Мы яго вітаем, караваям надзіяем.

Стары Верас. Ну, што-ж мяне скажаць... Як я пагляджу, дык мой хлопец не промаж: выбраў сабе дзятку чына да пары. І прыгожая, і работніца, і славу займець з маладых год. Праўда, ганарыстая крыві, але-ж і мы не апошнія людзі ў калгасе. У нас таксама свабодны аяселюны, так што ты мяне не бойся. Абы ты мяне за бараду не брала, то і дабе не пакрыўджу. Я ўсёй душою рад такога сямейніна ў сваёй дом прыяць.

Паўліна. Нашто ёй ваш дом. У яе свой нядрэны.

Стары Верас. Не ве-ж-жа ў сваім сядзець... Такая доля дзятка. (Падыходзіць да Насці. Насця цягне яе ў руку, а ён яе ў галаву).

Стары Верас (да Аўдоці). Дзякую і табе, свата, што такую нявестку мяне выдывала. (Вярнуўшыся да свата, ён выпывае сваю чарку, бярэ дзялянку каравая і сядзіцца на месца).

Пытляваны. Ёсьць у нашай маладой старшая дружка — галава як брочка, зямь як брочка — матэрыяла спрыта, дае трэба, дае не, усёды яго ўваткіе. Мы і яе не мімаем, караваям надзіяем.

Ліда і Каця (наюць).
Не дзець, сватка, у бітву,
Не чадай нашай брочка,
Яна спрытна голціць,
Языкком з хаты гоніць.

Пытляваны. Дзе яна гоніць, калі вуць шчарбатыя.

Паўліна. Вышчарбалася аб сватаву бараду. Бо гэта-ж не барада, а шпачка стаўлен. Мусіць ён дзядзька Верас калгасных жарабоў чысціць.

Туміловіч. Лепш не займайся, свят, з нашымі жанкамі, яны дабе абрамяцяць.

Пытляваны. Пайшоў у бойку — чупрыны не шкадуі.

Паўліна. Хачу табе, Насечка, шчырае слова сказаць. Перастаеш ты парог дзяткага жыцця свайго. Можна каму і зладзіць, што з дзяткі на божа пераваруцца — гэта так сабе, глупства. А яно зусім не глупства. Гэта чалавек свой лёс мяняе. Трэба з другім чалавечым жыццём надзіяць... на-харошаму, на-чалавечаму, каб і яго наважаш і сабе ў крывіду не даваць. Ты ў нас дзяткуна класная, гонар наш. Глядзі-ж, каб і надальней мы табою ганарыліся, каб наранейшаму ты ўмела настаяць і за справу, і за свой жаночы гонар. І калі часамі муж захоча над табой уладу ўзяць... (Глядзіць на Міколу). Ты не глядзі, што ён пяпер такім заскавым цялятам выглядае, ён ішчэ наспрабуе і кішчыры выпусціць... Дык калі ён што-небудзь такое, — не давайся. Трымай наш жаночы сцяг высокая. Сама не ўправішыся, мяне пакліч. Гэта табе мой баяны наказ. А пяпер жадаю табе, родная мая, шчасця, долі і доўгага веку. (Цянуцца. Паўліна падывае чарку). Дай табе божа столькі дзятчак, колькі туд капелек. (Хвацца перакрывае чарку, бярэ дзялянку каравая і ідзе да месца).

Пытляваны. Пачасная бясседа! Родныя, крывыя, сябры, прыяцелі і ўсе добрыя людзі! Благаславіце маладых параўні сесці. Збудзіліся яны, наасобку сядзячы, адно на другога глядзячы. Ці не пара ім радзім пакарсавацца і нам на іх палюбавацца? Ці не папросім мы маладую перайсці да маладога? І месца ёй тут падрыхтаваа.

Туміловіч. Чакай, свят, чакай! Памолю, ты ўладу сваю перавышай. Хочаш жыццяслам дзяткуна ад нас забарць. Як пасаджоны бацька, я муну заступіцца за яе, а як старшыня — за інтарэс свайго калгаса. Што ім пара сесці параўні, з гэтым я згодзен, толькі не ёй да ішо, а яму да не пераходзіць. Така ў нас умова была.

Пытляваны. Дык наўжо-ж ты, свят, сур'ёзна наважыўся лепшага брыгадыра ў маце забарць?

Туміловіч. А наўжо-ж ты, свят, ішчэ і пяпер будзеш ушпача і даказваць, што твой калгас лепшы?

Пытляваны. Не, не буду даказваць. Дадзі мяне ў косці і хоніць. Сам бацьку, што не туды ішчэці. Пяпер пачынаю на-новаму гаспадарку ладзіць.

Стары Верас. Пяпер, нявестка, табе дурнаста нас няма чаго. За гэта лета парадкі ў нас перамяніліся. Усё робіцца на-новаму, пад твой густ. Нават клуб пачаі будаваць.

Пытляваны. Ты, Сымон Максімавіч, вельмі не хваліся. Каб не пачаі мы з табой зноў задавацца. Праўда, зрабілі мы сёбе-тое, некультурнымі і адсталымі нас ужо неляга назваць. Выпраўляем памылкі, на якіх нам партыя ўказала. Але-ж мы хочам зноў у перадавыя выбіцца.

Мікола. Па-сапраўдному ўжо.

Пытляваны. Так, каб і героі ў нас былі сапраўдныя. А ў каго-ж мяне пераняць вопыт, як не ў лепшага калгаса «Светлы шлях». Так што Насцася Рыгораўна была-б у нашым калгасе самым даратім для мяне чалавечкам. Прастор мя ёй дадзі, разгарнуцца будзе дзе. І ты, Іван Міхайлавіч, не прэч, калі хочаш па-сусвету нам дапамагчы.

Галасы. Вось пад'ехаў, дык пад'ехаў!
Хітра пад'ехаў!
І скажы ты яму на гэта, што хочаш.

Паўліна. Што вы тэргусецеся, як на кірмашы. Можна-б не шкодзіла і ў іх саміх запытацца, дзе яны хочуць жыць...

Пытляваны. Вось я і хачу запытацца ў маладога: ці гэта ён жоніцца, ці замуж ідзе?

Мікола. Для мяне ясна толькі тое, што мы будзем жыць разам. Праз готу спрэчку наша вяселле не раскідана, як праз тую дзесяць рублёў, што нам Аўдоціа Захараўна расказвала. А дзе жыць, гэта-ж я вырашыць не магу. Не маю на гэта права. Сам згаджаўся, што будзем жыць у лепшым калгасе. А раз наш калгас аказаўся горшым, дык выходзіць, што ў гэтай спрэчцы я сам сабе праіграў. Ян праіграў жаніць, а здаюся на волю і на міласці нявесты: як Насцася Рыгораўна скажа, так і будзе.

Галасы. Брала!
Наша ўзало!
«Светлы шлях» перамог!
(Бурныя воплескі Насцінай дружны).

Пытляваны. Чакайце. Мы ішчэ не чулі слова маладой.

Насця. Дапамажы, мама. Не ведаю, што мяне сказаць на гэта.

Туміловіч. Не здавай, матка. Твая права.

(Усё глядзяць на Аўдоціу, чакваючы, што яна скажа).

Аўдоціа. Шкада мяне, дзяткуна, расставіцца з табою. Адна ты ў мяне засталася — уеха мая, і тую трэба людзям аддаць. Але што-ж зробіш. Не адной матцы патрэбны яе дзеці. Яны і людзям патрэбны і Радыме патрэбны. Для гэтага мы іх і тадзем. Часамі матцы і сэрца сваё трэба суніць. Хіба-ж яно не балеа ў мяне, калі я Міхасюку, брата твайго, на вайну выпраўляла. А апусціла, благаславіла. Радыма большая маці, чым я. Ну, а цябе-ж я, дзяткуна, не на вайну выпраўляю. Людзі да дабе з пашанай ставіцца, дапамажы прасіць, і адмаўляць тут веак не выпадзе. (Да Туміловіча). І ты, Ваня, не ўпірайся вельмі. Права то на нашым бацьку — гэта так, а праўда на іх бацьку. Дапамаглі вы ім памылкі гэтыя ўразумець, то дапамажыце ўжо і выправіць. Гэта не толькі для іх, але і для справы насца. Для Радымы.

Насця (устае з-за стала і падыходзіць да маці). Дзякую табе, мамачка, за парад. (Абінае і цягне яе). Судзіце мяне тое самае кажа, ды бяглася я дабе пакрыўці. Пяпер я зрабіла, як ты мне раіш. Калі мяне людзі наважыюць, дык яны і прапавяць мяне дапамогчы, каб я і ў іх не апошняя была. А як прапавяць, пра гэта мы з Міколам Сымонавічам дагаворыліся. Ёсьць у нас намеры харошыя і планы вялікія, якія мы разам вышпачаі. Разам і ў жыцці іх праводзіць будзем. (Насця пашла і сёла побач з Міколам).

Міколава дружина. Ура! Брала! Наша ўзало!

Галасы. Горка! Маладым горка!
(Насця і Мікола палуюцца. Усё ім гора ападыруюць).

Пытляваны (радасна ўзбуджаны). І старым таксама горка! (Надбывае і цягне Аўдоціу). Дзякую, свадэйка! Выручыла ты нас. Сэрца ў дабе залатае. А галава я ўжо і не ведаю, як сказаць. Міністрская, не пачай.

Туміловіч. Вось і праіграўшы жаніць! Выйграшы прайгрыш у цябе, Мікола Сымонавіч. Ад такога нішто-б не амавоіся. Ну, што-ж, займагайцеся з нашай дэбратам, жывіце на здароўе. А мы сабе ішчэ такіх дзятчак выдучаем.

Насця. Дзякую, Іван Міхайлавіч, табе за навуку, за ўсё добрае, што ты для мяне зрабіў. Дзякую ўсім, хто прывітаў мяне шчырым словам і нажадаў шчасна-доль на новай дароце. Няхай прабачыць мяне сабробкі і ўсе калгаснікі «Светлага шляху», што я іх нагліда. А павініцца прашу прыняць мяне, як родную, у сваю калгасную сям'ю. (Апладыменты).

Аўдоціа. Падзякуйце, дзеткі мае, за сваю шчасналю долю нашаму роднаму бацьку Сталіну. Няхай ён благаславіць вас у вялікую дарогу.

(Насця і Мікола нізка схіляюцца перад партрэта Сталіна. Усё ўстаюць. Бурныя воплескі. Калі селі зноў, Ліда і Каця запяваюць песню пра Сталіна. Маладыя галасы падхопваюць: «О Сталіне мудром, родном і любімим прекрасную песню сластает народ!»).

П'еса І. Панава «Сям'я» — хвалючы твор аб юнацтвае Вадзіміра Ільіча Леніна. Яна напісана аўтарам на дакладных гістарычных матэрыялах жадца Ульянавых у перыяд з 1886 па 1897 гады.

Заслугай калектыва тэатра імя Янкі Купалы і пастаноўшчыка спектакля К. Салікава з'яўляецца тое, што тэатр у сваім спектаклі пашыраў рамкі сямейнай хронікі, надаўшы п'есе эпічны характар. Гэта перш за ўсё вынікае з пралога, які ўвядзіць глядзача ў атмасферу рэвалюцыйных хвалеваніяў і царскай рэакцыі імператара Аляксандра III. І хоць цэнтральнае месца ў дэкарэцыях пралога займае вядомы помнік Аляксандру III на Фінляндскага вакзала ў Цепярбургу, пабудаваны азнача пазней таго часу, у які адываецца дзея п'есы, але ён вельмі дапамагае ўсёму мастацкаму вобразу пралога, які сімвалізуе дэспатызм палітыскага ражыму царскага самаўладства.

Эпічнаму гучанню спектакля дапамагае і сцена на рыбалы, у якой глядзач за невялікай групай удзельнікаў гэтай сцены адчувае валакіні народнай масы, іх працэ і нарастанне рэвалюцыйнай свядомасці.

Скульптурна выразны фінал спектакля, у якім узмужнелы Вадзімір Ільіч Ленін на фоне чырвоных сцягоў, разам з групай рэвалюцыянераў — падпольшчыкаў спывае «Варшавінку», красамоўна гаворыць глядзача аб правадзю і партыі, якія навядуць народы Расіі да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Наогул рэжысёрская кампазіцыя спектакля вызначаецца прадуманасцю і паласнасцю ідэйнага замыслу.

Значнай надзей спектакля з'яўляецца смелае вылучэнне на ролю маладога Леніна студэнта чацвертага курса Беларускага тэатральнага інстытута Г. Галкіна. Малады актэр з чэсна справіўся са сваёй складанай і адказнай задачай, паказавшы цікавыя актэрскія дзеянні для свайго дзейнага росту і развіцця.

На працягу спектакля глядзач паступова бачыць, як раскрываецца ўнутраны свет будучага рэвалюцыянера, як мужнее яго воля, як сше ясны розум мысліцеля і правадзю.

Верна і пераканаўча малюе Г. Галкін працату і сэрманасць маладога Леніна, які, гаворачы словамі таварыша Сталіна, уяўляюць «адзін з самых мошных бакоў Леніна, які новага правадзю новых мас, простых і звычайных мас з найбольшых «нізоў» чалавечтва». Вельмі тавтоўна і ў межу карыстаецца актэр некаторымі ўласцівымі будучаю правадзю і звышымі ўсім жэстамі хоць і не заўсёды яны артычна вынікаюць з тэксту, а з'яўляюцца часам самі па сабе. У гэтым, напрыклад, неабходна ішчэ дала насправаць, каб дамагчыся поўнай свабоды сцэнічных павадін і самаадчування і пазбавіцца напружанасці, якая гэтым часам перажджаецца. Аднак гэты і рад іншых недахопаў, якія ідуць ад настатых майстэрства, не засланяюць ад нас шатніны вобраз юнага Леніна, блізка і дарагі кожнаму савецкаму чалавечку.

Народная артыстка БССР В. Галіна стварыла ў гэтым спектаклі поўны душэўнай чысціні, прыгажосці і вільямной волі вобраз маці Вадзіміра Ульянава — Марыі Аляксандраўны. Глыбока хвалючае выкананне артысткай гэтай ролі заслужоўвае высокай ацэнкі. У выкананні В. Галіны Марыя Аляксандраўна паўстае перад намі, як вельміны вобраз рускай жанчыны, здольнай на самахваранасць, глыбокую любов і разуменне падей і спадзяваніяў свайго народа. Высокародная працата, чусліва і суровы спакой — вось тэй якасці, якія адразу-ж захапляюць глядзача з першага з'яўлення на сцене. Мапырская чысціня, ясны розум і жыццёвая мудрасць ахапляюць сям'ю Ульянавых, братоў і сястэр Вадзіміра, і мы разумеем, якая вывахаўца сіла ў гэтай, на выгляд крыху стомленай і замкнутаў, жанчыне.

Велічна, проста і ў той-жа час скульптурна выразна перадае Марыя Аляксандраўна — В. Галіна — вестку аб смерці праўдзіна сямна пасля яе вяртання з Цепярбурга ў Сімбірск. Усё дробнае, бытавое, нічымнае двудушыя некаторых з «спрыччэляў» ульянаўскага дома не краюае Марыю Аляксандраўну. Яна ўзвышаецца над сваім горам. Дзякуючы таленавітаму і ўдумліваму выкананню артысткі, глядзач выразна адчувае, што адбылося ў душы маці, чаго варта ёй дачасна сціна ў валасах. У той-жа час нам ясны і далейшы шлях Марыі Аляксандраўны, яе канчатковы ўзвышэннасць у розум і сілу Вадзіміра, у справядлівасць яго юнацкіх

працатаў супроць дэспатызма і коснасці царскага самаўладства.

Вобразы Вадзіміра і Марыі Аляксандраўны Ульянавых вызначаюцца ў спектаклі сваёй мэтанастраванасцю, багачам унутранага свету і паўнотай мастацкіх сродкаў выканання. Дзякуючы правільнаму іх ідэйнаму разуменню і глыбокаму актэрскому раскрыццю, усёе спектакль набывае характар эпічнай драмы аб мужнасці і барацьбе народа, аб росце і станаўленні рэвалюцыйнай свядомасці будучага правадзю пралетарскай рэвалюцыі ў Расіі — Леніна.

З другіх членаў сям'і Ульянавых найбольш значнае месца займае Галіна, сястра Вадзіміра. Артыстка Р. Кашальнікава драматычна, вельмі моцна і хвалюча правадзіць сцэну спаткання з Марыяй Аляксандраўнай.

М. А. Ульянава — нар. арт. БССР
В. Галіна, В. І. Ульянаў — арт. Г. Галкін.
Фота Г. Бугаенкі.

Гэтыя сцэны ў спектаклі не атрымалі належнага мастацкага гучання, дзякуючы некалькі павярхоўнаму падыходу актэраў да расандаўнай у турме, але, на жал, аўтарам не дадзены матэрыял для раскрыцця асаблівых рэвалюцыйных якасці гэтага вобраза, і таму ён служыць толькі для характарыстыкі сям'і Ульянавых. Арышт Ганцы — гістарычна вядомы факт, але ён артычна не вынікае з яе павадін у п'есе. Тое-ж самае можна сказаць і аб Аляксандру (актэр В. Кудрэў), які з'яўляецца на сцене толькі ў пачатку спектакля, а пасля толькі размаўляюць аб ім.

Яшчэ менш выразны вобраз Ольгі, маладой сястры Вадзіміра, у выкананні артысткі Е. Рынковіч. Яна не здолела ўнесці ў гэты вобраз юнацкую неспаряднасць і шчырае пачуццё любові і аданасці свайм старэйшым братам. Што датычыць Дзімітрыя і Марыі, самых маладых у сям'і Ульянавых, у выкананні падлеткаў Л. Краўцова і Д. Стольмаха — у першай палове п'есы і артыстаў Л. Барачычка і В. Дакальскай — у другой, то яны намаляваны пераканаўча ў межах вызначанага для іх месца ў п'есе.

Прымінае ўражанне павідае народны артыст БССР Г. Грыгоніс у ролі ветава друга сям'і Ульянавых, заядлага шахматыста Кузьмы Іванавіча. У яго выкананні ёсьць таа сардэчная чысціня і чыстага душы, якія так дапазоўваюцца да сапраўдных прычэлаў дома Ульянавых і служачы жывым кантрастам двудушнай балбатні настаўнікаў гімназіі Чарненкі (арт. Г. Ямпольскі) і Горскага (арт. П. Іваноў). Гледзчы на іх асідныя крывіянні, прыкрытыя часам пыхлівым фразамі аб свабодзе і прагрэсу, разумееш, чаму В. І. Ленін, рана спазнаўшы сапраўдную папу падобных лібраліў-балбату

Да Усесаюзнага агляду мастацкай самадзейнасці

рабочых і служачых

Старэйшы драматычны гурток

Сорак восем год існуе драматычны гурток чыгуначнікаў ст. Орша. У ім удзельнічаюць машыністы, дыспетчары, інжынеры, служачыя на чыгуначці і члены іх сем'яў. Спачатку гэта быў аматарскі гурток, і толькі пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі самадзейнасць чыгуначнікаў атрымала шырокі размах. Ядром драматычнага калектыва была сямя будучай артыстычнага тэатра імя Я. Купалы Е. Міронавай, затым прыйшлі майстар дэпо М. Зубкоў, машыніст В. Андрэў, дыжурны на станцыі І. Мухін, планавік Г. Камлякоў і інш.

Кіраўнікам гуртка былі чыгуначныя служачыя В. Лаўрыновіч і Жалткоўскі. Найбольш ажыўленая праца ў драмгуртку пачалася з 1927 года, калі аршанскія чыгуначнікі пабудавалі свой клуб. У гэты перыяд з'яўляюцца больш кваліфікаваныя кіраўнікі драматычнага гуртка, як М. Дзяржавін і Чадакаў, якія значна дапамагалі творчым фармановам калектыва. У даваенны перыяд прыцяглы час гуртком кіраваў Г. Юр'еў — рабочы-слесар дэпо. Рэпертуар перадаваўся перадаваў аднагоў грамадскім запатрабаванням народа. Побач з класікай сталінісцкай савецкай п'есы «Бронянік 14—69» У. Іванова, «Добры Іван» К. Трапезна, «Разлом» В. Лаўрына, «Чужое дзіця» В. Шкваркіна і інш.

Кіраўнік Чадакаў глыбока растлумачваў кожнаму гуртоўцу асаблівасці п'есы, характар персанажа. Пры такой працы стваралася поўная карціна будучага спектакля, і кожны выканаўца разумее сваё месца ў ім. Асабліва вялікая ўвага стала аддавацца «застольным перыяду» работы над п'есай. Гэта давала магчымасць праўдзіва раскрыць вобразы людзей і паўней давесяці іх да гледача. Усё гэта стварала гуртку вялікі аўтарытэт сярод чыгуначнікаў. Яго папулярнасці спрыяла не толькі актывнасць рэпертура, але і тая зладанасць у працы і энтузіязм, якія ўласцівы былі гэтым калектывам. У гуртку вылучылася стабільная група актывістаў — машыністы А. Сікорскі, В. Андрэў, бібліятэкар Е. Шмаўтонец, хатняя гаспадыня Марыя, М. Савіцкая, З. Пятрова, сакратар вузлага парткома І. Смірноў, бухгалтар паравознага дэпо Е. Кардоўская, токар дэпо Г. Барукоў, работнік дэпо Н. Барукоў, Н. Бельдзевка, пелатэхнік І. Салтановіч, урач М. Драздоўская, дыспетчар А. Калдушка, майстра паравознага дэпо М. Зубкоў, прабор будаўніцтва А. Рагачэўскі і інш. Пасля Вялікай Айчыннай вайны ў калектыв прышлі былыя партызан-заслонаўцы Е. Кардоўская, А. Сікорскі, А. Калдушка і інш. Навышанне майстарства ўдзельнікаў гуртка ішло шляхам сістэматычнага знаёмства з лепшымі спектаклямі тэатраў Масквы, Ленінграда, Беларусі і Украіны.

У нас ёсць добрыя традыцыі — выходзіць з ліку ўдзельнікаў гуртоўцаў рабочыя мастацтва. Тут пачалі працаваць свае сілы скульптары С. Селіханавіч і В. Андрэў, які стаў потым акторм Ленінградскага драматычнага тэатра. Мы вырасталі і сваіх кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці (харавой — В. Мікуліч, танцавальнай — Н. Яскевіч, гуртка баяністаў — Г. Жарабцова, духавога аркестра — Ш. Шакуціна і інш.).

У пасляваенны перыяд мы ставім выключна савецкія п'есы — «Платон Кра-

чат» А. Карнейчука, «Малады чалавек» Г. М'явіні і Кірава, «Зялёная вуліца» А. Сурава і «Слава» В. Гусева. Мы і шчыра больш умяшчалі нашу сувязь з прафесійнымі тэатральнымі калектывамі. У перыяд пастаноўкі п'есы «Малады чалавек» асноўныя ўдзельнікі новага спектакля ездзілі ў Маскву і гледзелі гэтую пастаноўку ў Тэатры чыгуначнага транспарта. Была наладжана таксама сустрэча з пастаноўшчыкам спектакля — рэжысёрам Краснопольскім, які значна дапамог нам у рабоце над п'есай. Выканаўцы асноўных ролей расказвалі ім аб сваім вопыце работы, нашы-ж заслонаўцы (п'еса, як вядома, адлюстроўвае партызанскую дзейнасць Заслонава) зрабілі рад істотных крытычных заўваг у аднас спектакля. Нам у сваю чаргу дапамагалі іхныя партыі на рабоце над спектаклем «Малады чалавек», таму мы пасляхова выпусцілі сваю пастаноўку, якая карысталася вялікім поспехам не толькі ў аршанскага гледача, але і ў Смаленску і на іншых лінейных станцыях, куды нам даводзілася выязджаць з ёю.

Вопыт сувязі з прафесійнымі тэатрамі мы паўтарылі і ў працы над спектаклем «Зялёная вуліца» А. Сурава, які да нас чыгуначнікаў, мае велізарнае выхавальнае значэнне. Даведаўшыся, што Рускае тэатр БССР ставіць гэты спектакль у Магілёве, удзельнікі новай пастаноўкі паехалі да іх і прагледзелі спектакль. Аб вопыце работы над пастаноўкай «Зялёная вуліца» расказаў рэжысёр спектакля С. Уладчычкі. Гуртоўцы гутарылі таксама з асобнымі выканаўцамі, імкнуліся пераняць вопыт іх работы над асобнымі ролямі. Затым мы падзялілі сваімі ўражаннямі аб спектаклі. Ім карысна было пачуць слова старэйшых чыгуначнікаў.

Сувязь удзельнікаў мастацкай самадзейнасці з прафесійнымі тэатрамі ўзбагачае нас вопытам сцэнічнай работы, дапамагае раскрыць вобразы, палітычнае якасць спектакляў. Тэатры ў сваю чаргу ўзбагачаюцца вопытам жыцця, які вельмі ім неабходны ў творчай працы.

Кансультацыя актывістаў і рэжысёраў зрабілася сістэматычнай з'явай у нашым калектыве. Так, на пастаноўку «Славы»

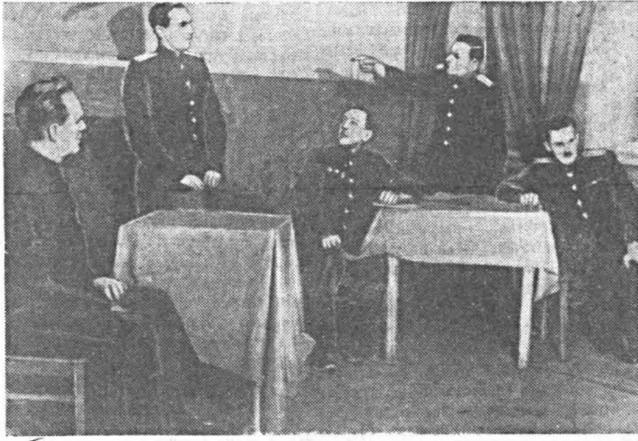
В. Гусева мы запрасілі артыста З. Вядікага з тэатра імя Я. Коласа, які дапамог нам зрабіць спектакль яшчэ больш стройным і перадаў вопыт работы свайго тэатра над гэтым спектаклем. Цяпер наш калектыв пачынае працаваць над п'есай «Канстанцін Заслонаў» А. Маўзона. Мы таксама выкарыстаем вопыт работы над гэтай пастаноўкай нашага старэйшага беларускага тэатра імя Я. Купалы. Гэта дапаможа нам яшчэ лепш падрыхтавацца да прафэсійнага агляду мастацкай самадзейнасці. Дарчы, у свой час нашы заслонаўцы значна дапамагалі ў працы тэатру імя Які Купалы над спектаклем «Канстанцін Заслонаў».

Пасляхова выступаюць у разнастайных і цікавых ролях і карыстаюцца няменным поспехам у гледача гуртоўцы В. Андрэў, Е. Кардоўская, М. Драздоўская, А. Калдушка, Г. Астапенка, М. Зубкоў, Г. Барукоў і рад іншых, якія дзясці год удзельнічаюць у мастацкай самадзейнасці чыгуначнікаў ст. Орша.

Нам вельмі радасна, што плённая праца нашага драматычнага гуртка прызнана гледачом. Неаднаразова на гарадскіх, абласных і рэспубліканскіх аглядах нам прызурджалася першае месца. Але гэта не ўскружыла нас галавы. У нас ёсць яшчэ недахопы, якія перанакладваюць нармальнай рабоце. У падрыхтоўцы спектакляў за апошні час у нас ёсць яшчэ ёсць моманты кампанейства — працуем ад свята да свята і ад агляду да агляду, а не сістэматычна. Няма плана работы. Колькасць выпускаемых спектакляў вельмі малая.

Нам трэба больш ставіць сучасныя беларускія п'есы. У сваю чаргу і работнікам Рэспубліканскага і Віцебскага Дамуў народнай творчасці неабходна больш быць у нас, сачыць за нашай творчай працай, сьвечасова дапамагаць нам, разам з намі прапанаваць перадавы вопыт мастацкай самадзейнасці. Гэта павялічыць нашы поспехі і падасе яшчэ на больш высокі ўзровень работу тэатральнай самадзейнасці нашай рэспублікі.

А. АШЭНЬРЫНЕР, кіраўнік драматычнага калектыва клуба імя С. М. Кірава, г. Орша.

На здымку: рэпетыцыйныя сцэны з 4-га акта спектакля «Зялёная вуліца» А. Сурава ў драмгуртку аршанскіх чыгуначнікаў. Фота Я. Гуціна.

Без ініцыятывы і размаху

Мінула пяць месяцаў з часу апублікавання Паставы сакратарыята ВЦПС аб правядзенні Усесаюзнага агляду мастацкай самадзейнасці рабочых і служачых.

У паставе і палажэнні аб агляде распрацаваны канкрэтныя мерапрыемствы па забеспячэнню мазавага развіцця мастацкай самадзейнасці, шырокага прыцягнення да яе рабочых, служачых і членаў іх сем'яў — аматараў тэатральнага мастацтва, музыкі, спеваў, танцаў, мастацкага чытання і г. д.

Створаныя ў Гродна заводскія, раённыя і гарадскія камісіі па правядзенню агляду яшчэ не дамагліся, каб паміж шматлікімі калектывамі мастацкай самадзейнасці і індывідуальнымі выканаўцамі разгарнулася творчае спароніцтва, накіраванае на далейшае развіццё народнай творчасці, на стварэнне новых калектываў мастацкай самадзейнасці.

Перыяд падрыхтоўкі да Усесаюзнага агляду закончыўся яшчэ 1-га чэрвеня 1950 года. Надыйшоў час правядзення агляду.

Там, дзе сьвечасова створаны камісіі па правядзенню агляду, там сьвечасова пачаў падрыхтоўка, і калектывы мастацкай самадзейнасці гатовы прыняць удзел у гарадскім або раённым агляде. Узяць, напрыклад, хача-б калектывы мастацкай самадзейнасці Тонкасукоўскага камітэта (мастацкі кіраўнік П. Радавічкі). Тут створана камісія па правядзенню агляду. У яе рабоце прымаюць актыўны ўдзел прадстаўнікі грамадскіх, а ход падрыхтоўкі да агляду кантралюецца партыйнай, профсаюзнай і комсомольскай арганізацыямі.

Такія клопаты аб калектыве і аб кожным удзельніку мастацкай самадзейнасці значна дапамагалі росту нешматліка хору сукоўскага камітэта. Тут даўно выкарыстоўваўся заганны метад выробкі ў калектыв перагана, хто трапіць, незалежна ад яго вытворчых паказчыкаў і неабходнага здольнасці. Мастацкі совет хора ўдзельнае справядлівае патрабаванні да ўдзельнікаў самадзейнасці, дамагаецца, каб яны былі стыханаўцамі на вытворчасці. Гэта арганізацыйна ўзмацняе калектыв і яшчэ больш узнімае яго аўтарытэт.

Надняна пачалі работу гурткі мастацкай самадзейнасці клуба чыгуначнікаў. Тут у сувязі з падрыхтоўкай да агляду стала працаваць харавы, драматычны, танцавальны і музычны гурткі. Самадзейнасць клуба заняла адно з першых месцаў і цяпер выдасць дзейную падрыхтоўку да агляду.

Актыўна рыхтуюцца да Усесаюзнага агляду калектывы мастацкай самадзейнасці Абудоўскага, абукоўскай фабрыкі, Горхачыпрамгандлю і раду іншых прадпрыемстваў.

Але трэба адзначыць, што становіцца з падрыхтоўкай да агляду на многіх прадпрыемствах яшчэ недавальнічае. Да апошняга часу на скурзаводзе не створана аглядавальная камісія, а духавы аркестр і на сёньні дзень выконвае танго і фактэтры.

Дрэнная справа і на другім скурзаводзе, дзе працуе звыш 180 чалавек комсомольцаў і моладзі, якім у свабодны ад працы час няма дзе правесці свой культурны адпачынак. На заводзе ёсць вялікі клуб,

але ён брудны і нятулыны. У ім амаль зусім адсутнічаюць лаўкі для сядзення, а сцэнічная пляцоўка выкарыстоўваецца як гасцініца для прыездных.

Не падрыхтаваліся да правядзення агляду на Свідзінскім цукракамібінце, ваўкавыскім цэментным заводзе «Перамога» і на прамысловых прадпрыемствах г. Ліды.

Створаныя ў Гродна гарадскія камісіі па правядзенню агляду (старшыня т. Усціновіч) не павылавілі на адным прадпрыемстве абласнога цэнтра, не ведае сапраўднага стану працы калектываў мастацкай самадзейнасці горада.

Культасветустанова раённае вобласці і Гродна амаль самаўхіліліся ад удзелу ў падрыхтоўцы да Усесаюзнага агляду. А яны павінны былі-б аказаць метадычную і кансультацыйную дапамогу калектывам мастацкай самадзейнасці, дапамагчы падбраць актуальны рэпертуар, павінны кантраляваць сваю дзейнасць з мясцовымі партыйнымі, савецкімі, профсаюзнамі і комсомольскімі арганізацыямі, шырока папулярызуючы перадавы вопыт калектываў мастацкай самадзейнасці ў мясцовым друку і на радыё.

Падрыхтоўка і правядзенне агляду для калектываў мастацкай самадзейнасці і культурасветустановаў раённае вобласці будзе з'яўляцца іх творчай справядлівасці перад працоўнымі вобласці.

В. НОСАУ, дырэктар Гродзенскага Дома народнай творчасці, г. Гродна.

У рабочым клубе

Штовечар клуб мілскіх трактараводаў наведваюць сотні рабочых, інжынерна-тэхнічных работнікаў і іх сем'яў.

Тут часта можна паслухаць лекцыю, паглядзець кінокарціну, выступленне мастацкай самадзейнасці і прафесійных тэатраў.

Пры клубе працуюць харавы, танцавальны і драматычны гурткі. Пры дапамозе шэфіў калектыва тэатра оперы і балета драматычны гурток паставіў п'есу К. Сіманова «Рускае пытанне». Цяпер драматэатры працуюць над пастаноўкай

вядомай п'есы Які Купалы «Паўлінка». Апрача таго, у клубе два разы ў месяц праводзяцца агульназаводскія вечары моладзі, дзе чытаюцца лекцыі і даклады.

З кожным годам клуб набывае ўсё большшую папулярнасць сярод рабочых і іх сем'яў.

Засакрэчаныя халтуршчыкі

Дзяржаўнае выдавецтва Беларусі ажыццяўляе пераклады лепшых кніг многаназваўнай савецкай літаратуры, рускіх і замежных класікаў на беларускую мову. Мы можам ганарыцца высокамастацкімі перакладамі твораў А. С. Пушкіна, зрэбленымі Я. Купалы, Я. Коласам, Б. Чорным, А. Кудашовым, П. Габэкам і іншымі пісьменнікамі. Аднак, нас здзіўляе пэнава Дзяржаўнага выдавецтва БССР да творчасці вялікага пісьменніка савецкага народа, буравесніка сацыялістычнай літаратуры М. Горькага. У свой час (1936 г.) было распачата выданне на беларускую мову Поўнага збору твораў М. Горькага. Выпушчана 16 тамоў, пачынаючы з V і канчаючы XIV. Гэтае выданне мае вельмі многа істотных хібаў і нягледзячы на тое, што завольцы чытача, акрамя таго яно стала бібліяграфічнай рэдкасцю. У пасляваенны час выданыя толькі тры кнігі М. Горькага на беларускую мову: «Дзед Архім і Лёнька» (1946 г.), «Апавадні» (1948 г.) і «Дзясціна» (1949 г.). Як ні дзіўна, у гэтым годзе не вышла ніводнай кнігі геналяўскага пісьменніка.

Варта перагарнуць старонкі кнігі М. Горькага «Апавадні», выпушчанай Дзяржаўным выдавецтвам Беларусі ў 1948 годзе, каб пераканацца, што большасць твораў, сабраных у ёй, перакладзаны людзьмі, якія не валодаюць мовай, не ведаюць культуры, быту, гісторыі рускага народа. У выніку таго, з дазволу скажаць, перакладу, збеднены літаратурныя вобразы і параўнанні, страчана горкаўская культура мовы, а часам нават сказаны змет. Прозвішчы перакладчыкаў, за выключэннем аднаго твора «Дзясціна і смерць», не ўказаны. Названы толькі рэдактар перакладу — Падбараскі.

Даводзім сабе прывесці некалькі прыкладаў саматужыцтва, бездаказнасці, шаблону, які асабліва відаць у вочы.

Восьмь хвонь-бы такі шырока вядомы твор, як «Песня аб Сокулу». Як таленавіта намаляваў Горкі вобраз Сокала — народнага героя-барабіцтва, ахопленнага «нястрымнай прагай да свабоды, святла!»

Ці перадае гэты вобраз пераклад, выпушчаны Дзяржаўным выдавецтвам БССР? Звернемся да тэкстаў:

У М. Горькага: (Збор твораў у 30 тамах. Том I, ГИХЛ — 1949 г.)

«... і оба находились в том настроении, когда всё кажется прозрачным, одухотворенным, позволяющим проникать в себя...» (стар. 482).

«Вдруг в то ущелье, где Уж свернулся, пал с неба Сокол с разбитой грудью, в крови на перьях...» (стар. 483).

М. Горкі. Апавадні. Дзяржаўнае выдавецтва Беларусі — 1948 г.

«... і абодва знаходзіліся ў тым настроенні, калі ўсё здаецца данівым, адухоўленым, дазваляючым праікаць у себе...» (стар. 58).

«... Туды, у пясціну, дзе Вуж разлігся (?), упаў з неба Сокол з прабітым крылом (?), з крывёй на пер'ях...» (стар. 59).

Хіба не аб поўнай непісьменнасці перакладчыкаў сведчаць такія выразы: «Скорз шары намень вада сцякала...» (стар. 60).

У А. М. Горькага большасць дзясловаў паставілена ў закончым трыманні. Перакладчыкі чамусьці амаль усюды замкнулі закончанае трыманне незакончым. У многіх месцах парушаны рытм арытміа.

«І сам, як камень, скочыў по скалам, он быстро падал, ломая крылья, торя перья...»

«І сам, як камень, па коўзкіх скалах ён хутка падаў, і ламаў крылья, губляў пер'я...» (стар. 60).

У перакладзе сустракаюцца дыялектызмы, накітац зрэбіў, згледзіў, не характэрныя для беларускай літаратурнай мовы, вельмі многа прорпусак асобных слоў. Паэтычнасць мовы вялікага пісьменніка, так характэрная для «Песні аб Сокалу», пад паром перакладчыка страціла сваю малаўлічнасць і прыгажосць.

Усё гэта гаворыць аб тым, што да перакладу багатай творчай спадчыны М. Горькага Дзяржаўнае выдавецтва БССР паставілася лёгкадумна, несур'ёзна, заахвочваючы халтуршчыкаў, а ў выніку чытач атрымаў брак.

Інстытут сусветнай літаратуры імя Горькага Акадэміі навук ССР прыступіў да выдання Поўнага збору твораў А. М. Горькага ў 30 тамах. Ужо вышлі з друку пяць кніг. Гэта выданне ставіць за моту — даць чытачу навукова вывераны тэкст твораў вялікага пісьменніка.

Дзяржаўнае выдавецтва БССР павінна прыступіць да перакладу на беларускую мову твораў М. Горькага з наважайна выдання. Да гэтай работы трэба прыцягнуць лепшых майстроў беларускага мастацкага слова, каб дапасці на ўсёй паўнае багачце горкаўскіх вобразаў, асаблівасці яго стылю і мовы.

Ул. ЮРЭВІЧ.

Школа імя Я. Купалы ў Беларусі

1-га верасня ў калгасе «Іскра» Дабгойскага раёна Мінскай вобласці адбылося ўрачыстае адкрыццё адукаванай Беларускай сямігадовай школы. Ёй прысвечана імя Які Купалы, які вальсці навучаўся ў гэтай школе.

На адкрыцці з прамовамі выступілі: намеснік старшынкі Мінскага аблканкома І. Сяргейчык, дырэктар Літаратурнага музея Які Купалы У. Лудвіч, паэты П. Габэка, Э. Агнянеў і калгаснікі. Пасля адбыўся вялікі канцэрт мастацкай самадзейнасці. Вучні дэкамавалі вершы і ўраўні з твораў Які Купалы.

«Советская Отчизна» № 7

Вышаў з друку сёмы нумар літаратурна-мастацкага альманаха рускай секцыі ССП Беларусі «Советская Отчизна».

«Золотая жила» — так называецца змешчана ў альманаху апавесць маладога працавіта Пятра Шасперыкова. З веданнем справы, шчыра расказаў аўтар аб працоўных буднях дамабілізаванага саўдара, які вярнуўся дадому, у родны цэх і стаў наватарам вытворчасці.

Добрым апавяданнем «Сэтэ Дабан» нарадаваў чытача Андрэй Івановіч, дагэтуль невядомы ў нашай літаратуры. У маладога пісьменніка ёсць баспрэчныя здольнасці да назірання, умельства проста і неспрэчна падаць выкротыя жыццёвыя факты. З прыемнасцю назімаюцца чытач з пэўнаымі замаўкамі, зрэбленымі А. Івановым, з трапнымі мастацкімі даталямі, якія нярэдка сустракаюцца ў апавяданні.

З астатніх праявітых твораў альманаха звяртае на сябе ўвагу апавяданне В. Салава «Венгерская рапсодія», а таксама апавяданне Г. Кунгурава «Галдама».

Іншае трэба сказаць пра апавяданне Н. Пятніцкага «В родной деревне». Пабудавана яно па пэўнаму шаблону: герой прыязджае ў родны мястэчкі, знаёміцца з жыццём, заўважае шмат непаладкаў у калгасе ці на заводзе, і праз некаторы час, дзякуючы яго намаганням, усё ўладкоўваецца. Дастацова было Ніне, гераніі апавядання, прыхаць на час адпачынку ў вёску, як там усё перайначылася; старшыня калгаса змяніў свой характар, адразу выпрыскаў свае памылкі, і ўсё пайшло на лад. Не пранікнуўшы ва ўнутраны свет герояў, пісьменнік не здолеў намаляваць жывых людзей, таму паводзіны і ўчынкі дэмоных асоб апавядання не матываваны і не абгрунтаваны.

Альманах друкуе нарысы Аляксандра Міронава «Год великих достижений» і Г. Лазарова «На осумнешних богатых».

Багата прадстаўлена ў сёмым нумары паэзія. Альманах робіць добрую справу, шырока друкуючы на сваіх старонках вершы не толькі членаў рускай секцыі ССП Беларусі, але і вершы маладых і пачынаючых паэтаў. Трэба, аднак, папярэды раздалегі, каб імкненне да большай колькасці аўтараў і вершаў не заслабала сабой галоўнага — мастацкай якасці друкуемых твораў. Мяркуючы па № 7 альманаха, ёсць падставы напярэды раздалегі ў недастатковай патрабавальнасці пры адборы вершаў да друку. Так, у ліцы вершаў Н. Гарулёва поруч з добрымі вершамі змешчана легенда «Цемент» — твор, у якім адсутнічае сур'ёзна думка. «Служит честно всей Отчизне нашей первосортный кирпичный цемент», — для такога канцоўкі, бадай што, не варта такога пісаць верша.

Нізку вершаў змясціў у сёмым нумары Д. Кавалёў. Нізка гэтая таксама няроўна ў мастацкіх адносінах. Верш «На берегу детства» напісаны ў плане альбомнай паэзіі. Хочацца пажадаць паэту пісаць больш проста, больш даступна для чытача. Паасобныя недакладныя выразы і вобразы Д. Кавалёва цяжка для ўспрымання. Напрыклад:

И на серге советьеза опьяненной, пить солнцу камы, что летят с небес.

И в желудке, под чашечкой зеленой, бурану будущий бавкать лес.

(«Росток»).

Альманах надрукаваў пяць вершаў Пятра Валдаева — «По стальнойму маршруту», «Чернотропа», «На усадьбе», «Вальдшнепы», «Прощание со школой», «Лепши з іх — «На усадьбе». Памылкаў

радыкалі былі змяшчаны вершы «Вальдшнепы», які аўтар пабудоваў на параўнанні сваёй любові і замілавання да Радзімы з існуючым, па якому птушкі вяртаюцца да родных месцаў:

Дерева выпрямили плечи, Пускают в землю корни... Летят вальдшнепы издали. В леса — к покинутым жилищам. И я сильней тянусь к жилищу — В просторный дом к тебе и детям, Когда гляжу, как где-то вьют Вальдшнепы в роще на рассвете.

П. Валдаеву трэба вызваліцца ад чужых ітапаў і ў сваім паэтычным голасе, не паўтараць чужых мастацкіх вобразаў, на што паэту ўказала Ужо крытыка.

Альманах друкуе таксама вершы: І. Юрчанкі — «Заватар», «Мать война», «Смуну», К. Цітова — «Счастье», «Празничный мир», «Похары», Н. Фабрава — «Баллада о боевом друге», В. Тараса — «Юноше», А. Лазневага — «Песня о Доваторе», «Песня о Гастелло», першыя вершы С. Дудыкава — «С партией», Ф. Адзавочкі — «Лунинский рейс», С. Селіверстава — «Поле», «Балнина».

Заслужанае ўхвалення ініцыятыва рэдакцыі альманаха, якая пачала творчую перакладчыку рускіх пісьменнікаў Беларусі з пісьменнікамі братніх рэспублік, краў і абласцей нашай краіны. У сёмым нумары апублікаваны творы пісьменнікаў горада Іркуцка: добрыя вершы І. Малчанова-Сібірскага «Здравствуй, родной», «Первый пациент», «Влюбленные», «Привал геолога», Ю. Левітанскага — «Шобылка», а таксама ўпамнутыя вышэй апавяданні А. Іванова «Сэтэ Дабан» і Г. Кунгурава «Галдама».

У раздзеле «Переклады з беларускай» змешчаны вершы А. Балевіча «Кузнец» і перакладзе Д. Кавалёва і цыкл апавяданняў Я. Брыля «О настоящей радости».

З крытыка-бібліяграфічных матэрыялаў надрукаваны артыкул Юр. Васіліева «Живой с живыми», рэцэнзія П. Валдаева «Чудесный шпик».

Выклікае недаўмежна апублікаваная ў альманаху рэцэнзія М. Смірнова «С нами в строю» — пра зборнік «Мы іх не забудем». Рэцэнзія гэтая змешчана ў газеце «Літаратура і мастацтва» 6 мая 1950 г. Аднак аўтарам яе ў газеце з'яўляецца не М. Смірноў, а... А. Міронаў. Кім-жа напісаны артыкул — М. Смірновым ці А. Міронавым? Што ў дадзеным выпадку перад намі — пагіятар ці аматар выдаваць адзін і той-жа артыкул над рознымі псеўданімамі?

Паралельнаму сур'ёзным недахопам альманаха «Совет